

JMG

Kandidatuppsats i journalistik

2018-05-22

Institutionen för journalistik,
medier och kommunikation

www.jmg.gu.se

Arbetare i kristider

En kvantitativ bildanalys av arbetares gestaltning
under Saabkonkursen

Författare: Ellen Ståhlgren, Emelie Meyers och Filippa Höglund

Handledare: Bengt Johansson

Kursansvarig: Marina Ghersetti

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

When the automobile company Saab applied for bankruptcy in December 2011 three thousand workers lost their job and income. It was a big disaster for the Swedish town Trollhättan where the unemployment numbers doubled overnight.

The crisis and bankruptcy was big news in Sweden. This study's purpose is to explore the portrayal of workers in media during this time using quantitative content analysis. A total selection of the images depicting Saab, published in the newspapers TTELA, Göteborgs-Posten and GT during December 2011, have been analyzed. The chosen newspapers all lie in the region of Västra Götaland where Saab is located.

With theories of framing and elite centralization the following questions have been answered and analyzed. Who are in the images depicting Saab's bankruptcy? Is there a difference between how workers and elites are being photographed? What type of location are workers versus elites photographed in? Are workers versus elites active or passive in the pictures?

The results showed that a majority of people in the images depicting Saab were elites like the CEO, politicians and trustees, while only 20 percent were workers. Elites were more likely than workers to have their power strengthened by photo perspective and location. They were also shown as being more active through emotions and by being photographed while working.

Keywords: *working class, Saab, framing, elites, elite centralization, media, image analysis*

Nyckelord: *arbetarklass, Saab, gestaltning, elitpersoner, elitcentrering, medier, bildanalys*

Innehållsförteckning

ABSTRACT	1
1. INLEDNING	4
1.1 INTRODUKTION	4
1.2 BAKGRUND SAABKRISEN	5
2. TEORETISKT RAMVERK OCH TIDIGARE FORSKNING	6
2.1 TEORIER.....	6
2.1.1 <i>Den hierarkiska modellen inom medierna</i>	6
2.1.2 <i>Nyhetsvärdering</i>	6
2.1.3 <i>Nyhetsurval</i>	7
2.1.4 <i>Elitcentrering</i>	8
2.1.5 <i>Gatekeeping</i>	8
2.1.6 <i>Framing</i>	9
2.2 TIDIGARE FORSKNING	10
2.2.1 <i>Osynliggörandet och framställningen av arbetarklassen</i>	10
2.2.2 <i>Bildens retorik</i>	11
2.2.3 <i>Makten i bildvinklar och bildmiljö</i>	12
2.2.4 <i>Tidigare studier om Saabkrisen</i>	12
2.2.5 <i>Nyhetsrapportering av arbetarklassen under kristider</i>	14
2.3 SAMMANFATTNING AV TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING.....	15
2.3.1 <i>Sammanfattning teori</i>	15
2.3.2 <i>Sammanfattning tidigare forskning</i>	15
3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	17
4. MATERIAL OCH URVAL	18
5. METOD	19
5.1 VAL AV METOD	19
5.2 VIKTIGA VARIABLER	19
5.2.1 <i>Roll</i>	20
5.2.2 <i>Plats</i>	20
5.2.3 <i>Känsloutryck</i>	20
5.2.4 <i>Arbete</i>	20
5.2.5 <i>Bildperspektiv</i>	20
5.4 VALIDITET OCH RELIABILITET	21
5.4.1 <i>Begreppsvaliditet</i>	21
5.4.2 <i>Reliabilitet</i>	22
5.4.3 <i>Intern och extern validite</i>	22
5.4.4 <i>Resultatvaliditet</i>	22
6. RESULTATREDOVISNING OCH ANALYS	23
6.1 RESULTAT	24
6.1.1 <i>Är det arbetare eller elitpersoner som visas på bild?</i>	24
6.1.2 <i>Finns det skillnader i hur arbetare respektive elitpersoner blir fotograferade?</i>	25
6.1.3 <i>Var blir arbetare respektive elitpersoner fotograferade?</i>	27
6.1.4 <i>Är arbetare respektive elitpersoner aktiva eller passiva i bildspråket?</i>	29
6.2 ANALYS	32
7. SLUTDISKUSSION	35

7.1 SLUTSATSER.....	35
7.2 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	35
REFERENSER.....	37
BILAGOR.....	39
<i>Kodschema</i>	39

1. INLEDNING

1.1 Introduktion

Tretusen människor blev arbetslösa över en natt när biltillverkaren Saab i Trollhättan gick i konkurs 2011. Saabkonkursen innebar en stor omställning för många människor. Krisen fick mycket uppmärksamhet i medierna, men vem fick synas och ta plats? I sin doktorsavhandling *Bruised by the Invisible Hand* (2016) presenterar Diana Jacobsson problematiken med arbetarklassens låga förekomst i media såhär; “*When a large industry goes bankrupt and thousands of workers lose their employment, it could be reasonably argued that the workers in that industry should play the lead role in terms of what is at risk.*” (Jacobsson, 2016:106). Resultatet av Jacobssons undersökning visade att arbetarna på Saab sällan nämndes och att de ännu mer sällan fick uttala sig. Vid de få tillfällena arbetarna var med gestaltades de som hjälplösa, passiva individer och fokus låg på deras känslor.

Medelklassen är den samhällsgrupp som får mest utrymme i svensk tv. Av alla människor som dyker upp på svenska tv-skärmar är endast 11 procent från arbetarhem. Störst chans att visas i tv, om du kommer från arbetarklassen, är i ett realityprogram som *Ullared* eller *Lyxfällan*. I nyhets-sammanhang är endast fyra procent av de medverkande från arbetarklassen. Detta gäller även i public service trots att de har en uttalad policy om mångfald och objektivitet (Jacobsson & Stiernstedt, 2018).

Diskussionen om maktfördelning mellan samhällsklasserna i medier är viktig. När en samhällsgrupp får så lite utrymme i medier som arbetarklassen, är vilket sätt de porträtteras extra viktig. Ju mindre utrymme en grupp får desto svårare blir det att ge en nyanserad porträttering av gruppen. Genom att analysera nyhetsbilder utifrån klass vill den här studien belysa hur arbetare blir gestaltade. En ökad medvetenhet om eventuella skillnader kan bidra till en mer balanserad gestaltning av de olika samhällsklasserna.

Med denna studie hoppas vi ytterligare undersöka arbetarklassens representation i medier. Under en industrikras som Saabs är det, precis som Jacobsson påpekade i sin avhandling, just arbetarklassen som påverkas mest, och är det någonstans det borde vara självklart att arbetarklassen får mycket utrymme så är det i rapporteringen om industrikriser. Istället för att analysera texten i de utvalda artiklar om industrikriser, som Diana Jacobsson gjorde med artiklar från Aftonbladet och Dagens Nyheter, kommer den här undersökningen fokusera endast på nyhetsbilden och vad den förmedlar och på så sätt fylla en lucka i forskningen. Jacobssons studie var som sagt av kvalitativ natur. Genom att göra om de variabler hon tittat på till kvantitativa kan vi se exakt hur vanliga fenomenen hon analyserar och komplettera hennes resultat. Medan Jacobsson analyserade text, analyserar vi bild.

Med utgång i framington teorin har vi valt att göra en kvantitativ bildanalys för att se hur arbetare gestaltas i medier under Saabkonkursen. Närmare bestämt hur arbetarklassen gestaltas i TTELA, Göteborgs-Posten och GT under ett par veckor före och efter att Saab ansökt om konkurs i mitten av december 2011. För att sätta resultaten i perspektiv har vi valt att jämföra arbetares gestaltning med elitpersoners. Till elitpersoner räknas ägare, VD, politiker och rekonstruktör/konkursförvaltare. Studien har som mål att undersöka vem som visas på bild och på vilket sätt personen framställs på bilden genom att till exempel undersöka var bilden är tagen och vilka känslor som av bilden visas.

1.2 Bakgrund Saabkrisen

År 1937 bildades Saab. På slutet av åttiotalet var förlusten för Saab kring två miljarder kronor för tillverkningen av bilar, vilket ledde till att Saab avskedade ett högt antal av sina anställda. Året därefter flyttades personbilstillverkningen. Efter detta kallades bolaget numer Saab Automobile AB. Mellan år 1990 till 1995 växlade Saab Automobile fram och tillbaka mellan både vinst och förlust inom företaget. När GM var en del av Saab hade bolaget totalt två vinstår. Fem år senare tog GM över hela Saab Automobile, som tidigare endast ägt halva bolaget (TT, 2009).

Saabkrisen är den största industrikrisen i Sveriges historia. I slutet av 00-talet anställde Saab fler människor än någon annan industri i Sverige. Strukturen kring ägande inom bilindustrin slogs samman mellan 1990–2000-talet. Saab köptes bland annat av General Motors (GM) år 2000. År 2009 sattes Saab åter till försäljning av två anledningar, finanskrisen och en överproduktion av bilar. Däremot fanns ingen eventuell köpare tillgänglig vilket ledde till att GM meddelade att de tänkte lägga ned Saab. Detta ledde i sin tur till krav på regeringsåtgärder. Dessa gick inte igenom och GM blev tvungna att sälja Saab till Spyker Cars (Djerf-Pierre, Ekström, Håkansson & Johansson, 2014).

Den 6:e april 2011 stoppades produktionen på Saab Automobile, på grund av att det var ont om pengar. Avtal med två kinesiska företag skulle göras, men båda affärerna mellan dem stoppades. I juni månad samma år uppgjorde VD:n Victor Muller med en annan kinesisk biltillverkare, vars företagsnamn var Youngman. Strax därefter sålde Muller hälften av Saabs lokaler för 225 miljoner kronor, som var till för att han skulle kunna betala av skulder. I samband med detta lånade Saab 230 miljoner kronor för att bland annat betala av personalens löner (Rundkvist, F. 2011, 28 oktober)

I juli månad 2011 tittade Kronofogden närmre på Saabs tillgångar. De kinesiska företagen, Pang Da och Youngman hade fortfarande inte betalat in pengarna till Saab och en möjlighet att betala av personalernas löner fanns inte heller. Under denna period försökte Saab rädda bolaget. Detta ledde till att Saab ansökte om att få göra en såkallad rekonstruktion. Saab ansökte om rekonstruktion två gånger och misslyckades båda gångerna. Saabs VD begärde om konkurs för Saab Automobile den 19:e december 2011 (Rundkvist, F. 2011, 28 oktober).

2. Teoretiskt ramverk och tidigare forskning

2.1 Teorier

2.1.1 Den hierarkiska modellen inom medierna

För att vi bättre ska kunna förstå hur medierna fungerar krävs det att vi sätter oss in i rutinerna som organisationen bygger på. Dessa rutiner kretsar kring hur olika journalister gör sitt jobb inom medierna (Shoemaker & Reese, 1996).

“Ingen nyhetstidning och inget nyhetsprogram existerar i ett vakuum. Varje nyhetsmedium är beroende av den kontext som den befinner sig i, och vad som publiceras som nyheter i en viss tidning eller ett visst nyhetsprogram påverkas av omständigheter på flera nivåer. En del av dessa är strukturella, andra är organisatoriska, individuella eller situationsberoende.” (Strömbäck, 2015:152).

Shoemaker och Reese (1996) har skapat en hierarkisk modell för hur fem olika faktorer påverkar medierna och deras innehåll. I den modellen ingår sociala system, sociala institutioner, medieorganisationer, medierutiner och individer (Strömbäck, 2015).

I centrum av den hierarkiska modellen finns individerna inom medierna. Dessa utgörs främst av journalister och redaktörer. Deras personliga åsikter och attribut har betydelse för deras yrkesutövande, samtidigt som de i begränsad utsträckning kan ge uttryck för detta. Det beror på de medierutiner som omger dem. Den stärker journalisternas professionella roll. Medierutinerna går under medieorganisationerna och påverkas av dem. Dessa organisationer har individuella strukturer, policys och målsättningar. Medieorganisationerna samverkar med varandra och ingår tillsammans i sociala institutioner. I sociala institutioner ingår även andra institutioner, till exempel politiska. Den övergripande faktorn i den hierarkiska modellen är det sociala system som präglar en nation. I denna rymd alla aktörer, organisationer och institutioner. Här räknas även normer och värderingar in (Strömbäck, 2015).

“Den hierarkiska modellen betonar att enskilda journalister och andra verksamma inom medierna alltid agerar inom ramen för de rutiner och normer som råder inom olika medieorganisationer. Den lyfter också fram att olika nyhetsmedier tillsammans utgör en social konstruktion.” (Strömbäck, 2015:153).

2.1.2 Nyhetsvärdering

“Av alla pågående händelser och processer är det en extremt liten andel som uppmärksammas av medierna och blir nyheter.” (Strömbäck, 2015:151).

En central del i journalistiken är att välja och värdera vad som är en nyhet och vad som inte är det. I en nyhetsvärdering granskas den företeelse som är tänkt att bli en nyhet utifrån olika kriterier för vad som är relevant och intressant. Vidare slopas antingen nyheten eller går vidare i nyhetsprocessen (Strömbäck, 2015).

“Konceptuellt syftar nyhetsvärderingar på hur möjliga nyheter värderas i de redaktionella arbetsprocesserna.” (Strömbäck, 2015:154). Dessa värderingar bygger på händelser man plockat ur verkligheten som man bedömer efter innehåll och form. Nyhetsvärderingen är den inledande processen i vad som senare leder fram till ett nyhetsurval (Strömbäck, 2015).

Att en händelse blir en nyhet har alltså med värdering att göra. Man kan se mönster i hur gemensamma egenskaper för dessa händelser skapar ett nyhetsvärde. De egenskaper man talar om brukar kunna sammanfattas närhet, sensation och avvikelser, elitcentrering och förenkling (Ghersetti, 2012).

2.1.3 Nyhetsurval

“Medan händelseflödet är obegränsat är mediernas format alltid begränsade, vilket gör att inget nyhetsmedium kan rapportera om mer än en bråkdel av allt som sker.” (Strömbäck, 2015:151).

Ett nyhetsurval är det som faktiskt i slutändan blir nyheter, till skillnad från nyhetsvärderingen som är det som sker i början av processen med att välja ut vad som är nyheter. Nyhetsurvalet är det som i slutändan blir publicerade nyheter (Strömbäck, 2015).

Nyhetsvärderingarna påverkar i allra högsta grad nyhetsurvalet, men det finns även andra faktorer som har betydelse för utfallet. Man kan sammanfatta dessa tre faktorer med demokrati, marknad och medielogik (Strömbäck, 2015).

Det demokratiska syftet med journalistiken handlar om att förse människor med information som gör dem fria att ta del av och även delta i samhällsdebatten och på så vis ge förutsättningar för att kunna vara med och påverka. Därför är det viktigt att de nyheter som går ut är både trovärdiga och korrekta (Strömbäck, 2015).

I samverkan med det demokratiska syftet spelar också marknad in. Det innebär att nyhetsmedierna dels konkurrerar med varandra och dels med andra medier. Som de kommersiella företag de flesta nyhetsmedier utgörs av uppstår här en strid om publiken. Att på samma gång locka och intressera den och ändå behålla ett demokratiskt syfte är en balansgång. Här finns två viktiga styrfält för nyhetsmedierna att hålla sig till: betydelse och intresse. Dessa två handlar om att förena vad som anses vara viktig samhällsinformation och vad man tror att publiken vill veta och är intresserad av till en färdig nyhet (Strömbäck, 2015).

“Teorin om medielogiken finns i lite olika former, men handlar i grunden om att ett mediums innehåll beror på vilket innehåll som passar dess format, organisation, yrkesmässiga normer och behov av uppmärksamhet.” (Strömbäck, 2015:161). Det handlar dels om att nyhetsmedierna själva efter egna anspråk utformar nyheter som passar dem. Men det handlar också om hur andra aktörer i samhället är beroende av nyhetsmedierna och därför anpassar sig till dem.

För att en nyhet i slutändan ska bli en del av nyhetsurvalet krävs det att den kan presenteras för publiken på ett så intressant sätt som möjligt. Detta eftersom det finns mer information än vad publiken är benägen att ta del av. Medielogiken belyser hur nyhetsvärdering och nyhetsurval

handlar om både hur en nyhet värderas objektivt och också hur den omformas för att möta och väcka intresse hos publiken (Strömbäck, 2015).

2.1.4 Elitcentrering

De aktörer som främst får komma till tals och ta plats i nyhetssammanhang är elitpersoner av olika slag. *“Det kan dels förklaras av att personer på höga positioner i samhället och näringslivet ofta har tillgång till den information som medierna efterfrågar och att deras handlingar är viktiga för många, dels att deras livsstil i allmänhet avviker från vanliga människors på många sätt.”* (Ghersetti, 2012:213).

Att elitpersoner ofta blir intervjuade för nyhetsartiklar har att göra med att de i egenskap av sin person och sina kunskaper kan bidra med viktig information om ett ämne. Även elitpersoner som saknar specifik kompetens inom ett visst område kan hamna i centrum för uppmärksamhet i medier på grund av att deras liv tycks spännande för allmänheten.

Andra grupper i samhället får också framträda i nyhetssammanhang men då oftast av andra anledningar (Ghersetti, 2012).

“Självklart handlar nyheter även om vanliga människor, men då i allmänhet för att de drabbats av olika omständigheter, någon form av orättvisa, nya plågor, en olycka eller liknande.” (Ghersetti, 2012:214) I den här undersökningen är elitpersoner extra intressanta då det är just elitpersoner vi kommer jämföra arbetare med. När en stor industri som Saab är hotad med nedläggning är det främst fabriken arbetare som riskerar att förlora mest, både när det gäller det ekonomiska och det sociala. Om det finns en stark elitcentrering även i rapporteringen om Saabkonkursen är det intressant att diskutera vem som får framträda och varför.

2.1.5 Gatekeeping

“Simply put, gatekeeping involves deciding which messages to send to others and how to shape them.” (Shoemaker, 2017:1)

Det är omöjligt för medierna att rapportera om alla händelser som händer varje dag och varje minut i världen. Vissa händelser väljs ut för att bli en del av nyheterna och resten, både dem som redaktionerna vet om och dem de aldrig hört talas om, hamnar utanför rapporteringen. Teorin om gatekeeping handlar om just det, vilka budskap som förmedlas och hur de förmedlas (Shoemaker, 2017).

Till svenska kan gatekeeping översättas till grindväktarteorin. För att en specifik händelse eller budskap ska komma med i tidningen eller på tv måste den ta sig igenom flera olika ”grindar”. Med hjälp av teorin kan man försöka förstå varför en specifik händelse eller budskap släpps igenom och hur det knådas om och redigeras innan det tillslut blir en nyhet som skickas ut till allmänheten. En gatekeeper kan vara en journalist som väljer ut vad just den journalisten tycker är intressant ur ett politiskt tal. Nästa grind är hos redaktören, även hen en gatekeeper, där händelsen antingen blir ratad eller skickas vidare till nästa, osv. Mänskliga gatekeepers som journalister baserar ofta sitt urval på olika regler som nyhetsvärdering eller andra värderingar som objektivitet, men inte alla gatekeepers inom media är människor. Om man räknar in sociala medier kan även en algoritm på Facebook vara en gatekeeper. Algoritmen bestämmer var och i vems flöde ett budskap dyker upp (Shoemaker, 2017).

Teorin om gatekeeping är relevant för vår studie då journalisters urval och nyhetsvärdering kan ha påverkat vad för typ av bilder som publicerades i nyhetsartiklar kring Saabkonkursen. Eftersom att vår studie undersöker hur arbetare gestaltas på bild i tre utvalda nyhetstidningar, kan redaktörer, journalister eller andra typer av gatekeepers påverka vad det är för bilder och artiklar som publiceras i tidningarna. Detta kan resultera i att enbart en viss typ av bild tas, trycks och publiceras (Shoemaker, 2017).

2.1.6 Framing

" (...) gestaltningar är uttryck för specifika sätt att organisera information, och gestaltningar formas genom val av ord, fakta, perspektiv, källor och betoningar. Inneboende i gestaltningar är vissa problemformuleringar, tolkningar och moraliska omdömen – och eventuellt också olika förslag till lösningar. En annan aspekt är att gestaltningar är ofrånkomliga. Att kommunicera är att gestalta." (Strömbäck, 2014:115).

Vad vi i Sverige kallar gestaltningsteorin är hur någonting framställs och porträtteras. Det engelska gestaltningsuttrycket "framing" kan ses som en metafor för ett inslags relation till verkligheten. Den speglar vad som är innanför ramen utifrån var vi lagt den men om vi flyttar ramen lite får vi ett helt nytt perspektiv på samma verklighet. Varje dag görs val på redaktioner runt om i landet och världen hur man ska gestalta olika problem, frågor och människor. Dessa val kommer sedan påverka hur människor ser på just dessa problem, frågor och människor. Genom att media gestaltar verkligheten på ett visst sätt och inte andra kan vissa ideologier och maktcentras version av verkligheten spridas och bli allmän uppfattning (Strömbäck, 2014).

Vissa av dem val som görs av journalister vid nyhetsrapportering, men många görs också på rutin och ses som självklarheter. *"Utgångspunkten är att journalistiska gestaltningar är oundvikliga, ibland orsakade av medvetna och ibland omedvetna val i journalisters arbete."* (Karlsson & Strömbäck, 2017:361) Gestaltningsteorin tittar på dessa val av ämne, vem som får komma till tals, vinkeln, vilka attribut som ges, vad som räknas som fakta och etc. Trots att det nästan alltid finns ett samband mellan verkligheten och mediernas rapportering av den vet man aldrig hur starkt sambandet är. En nyhet ska alltid ses som en rekonstruktion och gestaltning av verkligheten och aldrig som en spegelbild av den. Genom sina val av vissa aspekter formar journalisten gestaltningen av nyheten och det är oundvikligt att vissa specifika förklaringar av problem och orsaker, värderingar och problemlösningar kommer att framhävas (Strömbäck, 2014).

Hur denna konstruktion av verkligheten kommer att tas emot av publiken och påverkar deras bild av verkligheten ingår också i gestaltningsteorin. Samma sak gäller här: människors bilder av verkligheten är inte samma sak som den verkliga verkligheten utan just en bild, en bild som ofta härstammar från den bild nyheterna ger ut. Alla människor blir påverkade av media, men i olika utsträckning. Rent allmänt kan man säga att ju mer beroende en människa är av medier för att få information ju mer mottaglig är hon också för att påverkas av medierna (Strömbäck, 2014).

Denna studie kommer endast titta på den bildmässiga framställningen av arbetare och elitpersoner. Även i bilder ligger det gestaltningar. Precis som i artiklar och inlägg är en bild inte en precis avbild av verkligheten, eller inte av hela verkligheten, utan en konstruktion eller gestaltning av den. *"Den journalistiska bilden är symboliskt laddad eftersom en enstaka bild oftast väljs ut att gestalta ett komplext skeende."* (Nilsson, 2015:283).

2.2 Tidigare forskning

2.2.1 Osynliggörandet och framställningen av arbetarklassen

Medier har en stor inverkan på publik, och samhällsklass utgör en stor betydelse för hur medier distribuerar röst och erkännande till grupper och individer. I *Klass i Sverige* av Jakobsson och Stiernstedt beskrivs arbetarklassens osynliggörande i medier, och även hur arbetarklassen framställs på ett stereotypiskt vis. Statistik från 2015 visar att mellanskiktet (medelklass), förekommer till 70 procent, makteliten 19 procent och arbetarklassen 11 procent i svensk television. Siffrorna säger ingenting om på vilket sätt samhällsklasserna representeras utan ger en översiktlig bild av i vilken utsträckning de olika klasserna representeras i medier (Jakobsson & Stiernstedt, 2018).

Mellan 1982 och 2015 har någon förändring vad gäller klassernas synlighet i medier inte skett, enbart på genrenivå. När arbetarklassen förekommer i svensk television är de ofta bifigurer och förekommer i större utsträckning i realityprogram än i nyhetsprogram. Det är även i dessa program arbetarklassen framställs ur ett stereotypiskt perspektiv, då realityprogrammen är som uppfostringsprogram för arbetarklassen där "experter" eller "coacher" ska representera en mer hållbar livsstil för den/de deltagande (Jakobsson & Stiernstedt, 2018). Studien syftar på att det kan handla om en rådande klassblindhet bland producenterna som ligger bakom realityprogrammen, men nämner även att det kan handla om journalisternas egna bakgrund (Jakobsson & Stiernstedt, 2018).

I en jämförelse om i vilken utsträckning personer ur de olika samhällsklasserna talar, visar detta på att makteliten talar i hälften av de tillfällen de medverkar i tv, och arbetarklassen i 30 procent av fallen. Analysen visar även att talordningen går nedåt i samhällshierarkin, att makteliten får mer utrymme och att det finns en avsaknad av röst hos arbetarklassen. En person från makteliten talar till en person från de andra samhällsklasserna är tre gånger så vanligt än att en person från arbetarklassen gör det. Analysen visar även att det är dubbelt så vanligt att en från medelklassen talar till en från arbetarklassen än tvärtom. Detta är någonting som bevisar på en avsaknad och ett osynliggörande av arbetarklassen. Det visar sig även att arbetarklassen utgör 8 procent som syns i icke-dramatiserad tv. 15 procent av personerna syns i film och drama. Någon sådan skillnad finns det inte när det kommer till medelklassen. Däremot förekommer makteliten i större utsträckning som sina egna jag än i dramatiserade program (Jakobsson & Stiernstedt, 2018).

I studien analyseras det även kring hur personer från olika samhällsklasser framställs. Personer från arbetarklassen framställs ofta som onda, medan personer ur medelklassen och makteliten framställs som goda. Här syns även tydliga skillnader mellan framställning av ambitioner och sociala relationer (Jakobsson & Stiernstedt, 2018).

“Vi undersökte också hur sociala relationer gestaltas bland personer från olika samhällsklasser. Även här finns tydliga skillnader: över- och medelklassen gestaltas oftare med starka och betydelsefulla sociala relationer, exempelvis till vänner, familjemedlemmar, barn, älskare/älskarinnor och arbetskamrater.” (Jakobsson & Stiernstedt, 2018:21)

Att forskning visar att arbetarklassen osynliggörs och framställs stereotyp i tv-program är relevant för vår studie då det är just representation och gestaltning som ska undersökas, men i

nyhetsbilder. Att arbetarklass förekommer i märkbart mindre utsträckning än maktelit och medelklass i svensk television, är intressant att ha med sig även i denna studie då det skulle kunna råda även inom bildrepresentationen (Jakobsson & Stiernstedt, 2018).

2.2.2 Bildens retorik

En stor utveckling har skett inom journalistikforskningen de senaste 20 till 25 åren. År 1980 ledde den tekniska bakgrunden som ledde till en enklare, snabbare och billigare produktion av bildmaterial. År 1990 skapade många redaktioner en bildpolicy och införde bildredaktörer etc. År 2000 gick många morgontidningar från broadsheet till tabloidformat, vilket detta ledde till att allt fler tidningar fokuserade på det visuella, och en mer planerad produktion av material (Kjeldsen & Nygren, 2013).

Tidigare forskning säger att den fotografiska bilden har ett högt informationsvärde, och tar uttryck i olika former såsom viktighet, negativitet, elitpersoner, effekt och personifiering. Bilden formas av genredimensioner och av diverse policies, som redaktionella samt yrkesmässiga. Med detta menas att bilden ska uppfylla vissa krav för publikation. Bilden ska vara fångad i ett särskilt skeende, eller vara kopplad till en specifik händelse. Genom bildens form och komposition ska bilden samspela med resten av innehållet. Ögonblicksbilden har med objektivitet och trovärdighet att göra, på så vis att bilden inte är manipulerad eller arrangerad (Wadbring & Nilsson, 2016).

Teorin om visuell gestaltning handlar om mediebilderna och inriktar sig på flertal teorier. Några av dessa är kritiska teorier om litteraturvetenskap, konstvetenskap, filosofin och den fotografiska realismen. Det centrala inom teorin om visuell gestaltning är bilden eller bildurvalet i bevakning av kriser och konflikter.

Det finns även olika grader av planerat pressfoto. Vid det beställda och iscensatta fotografiet har fotografen fått i uppgift att ta ett bestämt motiv. I samma genre tillhör också det tillspetsade fotografiet som är uppställt och iscensatt, detta på ett humoristiskt eller kommenterande vis. Det finns även "det redaktionellt planerade feature och reportagefotot", där fotografen fått i uppdrag att bevaka en händelse utan särskilda riktlinjer. Det redaktionellt planerade nyhetsfotografiet är detsamma, fast med raka riktlinjer kring uttryck och motiv. Till sist har vi det oplanerade pressfotografiet, där bilden varken är beställd eller planerad, men en reporter befinner sig i en situation där bilder tas. I alla dessa typer av fotojournalistik kan det fotograferade vara planerat och iscensatt av olika individer, som presskonferenser och diverse evenemang (Kjeldsen & Nygren, 2013).

Forskning visar på att bilden har alltmer utrymme i dagspressen, men att det råder brist kring analys av bildernas tilltal och innehåll. Fotografiet har pendlat mellan att ha stärkts och försvagats inom den svenska dagspressen. Bilden har stärkts på så vis att den blivit mer framträdande i dagspressen. Det har tidigare varit så att kvällstidningarna haft stort visuellt fokus vad gäller bilder, medan dagens morgontidning haft större fokus kring text. Bilden dominerar numer även i dagens morgontidning, och detta gäller även i webbupplagor (Wadbring & Nilsson, 2016).

När det kommer till försvagningen av fotografiet, beror detta på flera orsaker. Delvis framkomsten av multijournalistiken som innebär att skribenter nu även förväntas fotografera till sina artiklar, men likväl att bildredaktionerna minskas. Även omställningen till

tabloidformat har påverkat försvagningen, samt att den digitala utvecklingen fört med en stor förändring - att vem som helst kan skicka in bilder till redaktioner som kan ha nyhetsvärde (Wadbring & Nilsson, 2016).

Att den fotografiska bilden har fått alltmer utrymme i dagspress och stärkts samt att den når ut till allt fler individer är något som är relevant för vår studie. Både att bilden idag dominerar på både webb och i papperstidning samtidigt som en försvagning av fotografiet i form av multijournalistik kan påverka vad det är för bilder som publiceras (Wadbring & Nilsson, 2016).

2.2.3 Makten i bildvinklar och bildmiljö

Sättet en fotograf tar en bild påverkar hur publiken tolkar motivet. De allra flesta har nog sett fotografier där det pampiga Eiffeltornet upplevs så litet att det får plats i en turists hand tack vare placeringar av motiv och kamera. Genom att fotografera någonting uppifrån ser det mindre ut. Det som är mindre kan kännas mindre skrämmande men också inte lika mäktigt. I forskningsrapporten *Mediebilden av kvinnliga chefer i svenskt näringsliv* (2002) visar Maria Edström att kvinnliga VD:ar ofta fotograferas just ovanifrån ur ett så kallat fågelperspektiv.

“Det ger betraktaren ett visst övertag och de kvinnliga vd:arna framstår som mindre hotfulla. Män däremot kan gärna fotograferas med blicken på väg bort ur bilden eller varför inte bakifrån med en mörk kostymrygg i fokus.” (Edström, 2002:25).

Genom valet av bilder och vinklarna bilderna är tagna ur kan skillnaden i makt förstärkas och förstoras mellan till exempel män och kvinnor. Precis som ett ovanifrånperspektiv kan förminska personen på bilden och göra den mindre farlig kan en bild tagen underifrån i ett grodperspektiv göra det motsatta. Här förstärks makten genom personens storlek och det är vanligare att just män blir fotograferade ur denna vinkel (Edström, 2002).

Ett annat sätt att förstärka eller förminska makt är genom miljön. Enligt Edström undersökning läggs mycket tyngd på manliga VD:ars kraftfullhet när de ska fotograferas. Ett sätt att göra detta förutom redan nämnda grodperspektiv är att bilderna tas på till exempel arbetsplatsen för att bekräfta hans position. Kvinnor däremot placeras ofta i mindre maktbetonade miljöer enligt Edström (Edström, 2002).

Edströms studie visar som sagt att individer med olika maktpositioner kan fotograferas ur olika perspektiv och på så sätt gestaltas olika. Trots att Edströms forskning handlar om genus är det relevant för vår studie. Hennes undersökning går även att applicera på hur arbetare och elitpersoner porträtteras ur de fotografiska perspektiven (fågelperspektiv, grodperspektiv eller normalperspektiv). Detta gäller även i vilken miljö personerna fotograferas.

2.2.4 Tidigare studier om Saabkrisen

Tidigare studier har gjorts om Saabkrisen. *The Mediatization of Political Accountability* fokuserar främst på konkret praxis av nyhetsrapporteringen och relationerna mellan media och politik när det kommer till journalisters ansvarsskyldighet. Där jämförs två nationella industriella kriser, varav en av dem är Saabkrisen. Detta undersöktes i lokal, regional och nationell press (Djerf-Pierre m.fl., 2014).

Studien fokuserar på om det finns en ökad uppmärksamhet kring ansvarsfrågor i förhållande till kriserna. Om aktörer hålls ansvariga för deras åtgärder. Slutsatsen i studien visar att det inte finns en särskild tonvikt vad gäller ansvarsfrågor och ansvarighet när det kommer till industriella kriser. Den ekonomiska och politiska rapporteringen var dominerande i båda industrikriserna. Uppmärksamheten kring krisens sociala konsekvenser visade sig vara låg. Mycket högre mängd pressbevakning hittades för Saabkrisen, i jämförelse med skeppsbyggnadskrisen. Pressen gav Saabkrisen hög prioritet, och uppfattade kriser som viktiga politiska nyheter. Forskningen fokuserade för det mesta på valkampanjer och politiska skandaler (Djerf-Pierre m.fl., 2014).

The Mediatization of political accountability tar även upp att undersökningen pekar på en mer depolitiserad bevakning av kriser, att politik blir mindre viktig i rapporteringen. Däremot att det inte är en uppenbar förändring som kommer att ske i den riktningen. En ökad uppmärksamhet för ansvarsskyldighet hade dock skett i de fall där krisen hade rapporterats med politisk struktur. Få insatser kring ansvarighetsarbetet hade dock förekommit i få fall. Vid jämförelse av de två kriserna hittades ingen ökning negativitet, personifiering eller personalisering. Detta är betydande för forskningen eftersom att kriserna har en påverkan på samhället och flera politikerområden (Djerf-Pierre m.fl., 2014).

Studier har även gjorts kring hur Expressen respektive Aftonbladets mediebevakning sett ut under Saabkrisen och konkursen. Hur Expressen och Aftonbladet vinklar nyhetsbevakningen och om diverse mönster finns kring bevakningen. Detta har studerats med hjälp av en retorisk analys, genom att titta närmre på om det skapas logos eller pathos för att läsare ska få en känsla av specifika situationer. Fokus har lagts på att titta på det retoriska språket och angreppsvinklar som används när en journalist ska övertyga läsare. Här beskrivs det att artiklar om Saabkrisen ofta anspelar på läsarens känslor. Ett exempel är att intervjua någon som förlorat sitt arbete, och även här ha ett barn med i bilden för att markera att "en pappa/mamma" förlorat sitt jobb. Mönster som syns i artiklarna är pendlandet mellan hopp och förtvivlan. Tidningarna skriver en dag om förhöjda försäljningssiffror för att en annan dag skriva om att Saab är konkurshotat (Forsell, 2014).

Studien är en textanalys, som även tar upp att många journalister inte bara vill sprida information, utan också väcka en känsla hos läsaren genom att påverka. Detta även om en journalist ser sig själv som opartisk eller bunden. En journalist vill få oss att förstå en konflikt, genom att läsare ska kunna göra egna bedömningar och utifrån dessa påverka politiska beslutsprocesser. En journalists vinkel på diverse artiklar kan påverka känslor hos en läsare, och skapa medlidande hos läsaren. Har en läsare tidigare tyckt att en konkurs är den enda möjliga lösningen i Saabs fall, kan en läsare ändra uppfattning om journalisten skriver om de människor och familjer som påverkas av krisen. (Forsell, 2014).

Denna studie uppmärksammar även att det verkar vara viktigt att ta reda på vem som bär på ansvaret för konkursen av Saab, om man tittar på de artiklar som studerats under konkursen. I artikelexempel som studien tar upp letas det efter en syndabock, den som står i skuld till konkursen (Forsell, 2014).

Kring Expressen och Aftonbladets mediebevakning lyfter tidningarna upp de händelser som människor både berörs negativt som positivt av. Artiklarna genomsyras mycket av ethos och pathos. Pathos förekommer när journalisten vill väcka känslor och medlidande för de som blir arbetslösa som konsekvens av krisen, och drabbas av krisen. Övergripande så har varken

Aftonbladet eller Expressen som fokus att påverka eller väcka känslor, utan snarare att förmedla och sprida information (Forsell, 2014).

Dessa två studier ger en övergripande uppfattning av vad som hände under Saabs kristid och konkurs. Dem visar på hur rapporteringen såg ut i medierna och vilket ansvar som lades på olika aktörer. För vår studie är detta relevant forskning då dem dels ger information om vad som hände under kristiden och dels visar på hur media vinklat den.

2.2.5 Nyhetsrapportering av arbetarklassen under kristider

I *Bruised by the Invisible Hand* av Diana Jacobsson (2016) studerades arbetarklassens representation under både Saab- och textilkrisen. Av de artiklar som skrevs om Saabkrisen under tre månader runt konkursen var arbetarklassen nämnd eller given chansen att uttala sig i en tredjedel. Jacobsson kom fram till att arbetarklassen framställs som passiv och maktlös i medias rapportering om Saabs konkurs. De få gånger arbetare på Saab uttalar sig får de reagera istället för att agera. Deras reaktioner är också på ett individuellt plan och inte utifrån ett kollektiv. Detta menar Jacobsson bidrar till att krisen visas som ett individuellt problem samt att fokus ligger på det emotionella där arbetarnas enda val är att acceptera situationen och hantera den så gott de kan.

I jämförelsen mellan Saabkrisen och den nedläggningshotade textilfabriken under 1970-talet syns tydliga skillnader mellan framställningen av arbetarklassen. Under Saabkrisen var den enskilda individen i fokus, medan man under 1970-talet såg på arbetarna som en stark kollektiv grupp med krav på politikerna. Jacobsson visar att journalisterna tydligt stod på arbetarrörelsens sida under textilkrisen. Vad gäller Saabkrisen sågs denna mer ur ett ekonomiskt sammanhang, med den ekonomiska eliten i fokus och spelet mellan dem. Vid Saabs nedläggning 2011 var det mer fokus på den enskilda individen, och mer fokus på hopplösheten hos individer. Fokus försvinner därmed från vem som ska ta tag i problemen och hur (Jacobsson, 2016).

En anledning till att rapporteringen av de två olika kriserna ser olika ut är att journalistikens praktik under dessa perioder skiljer sig mycket åt. Under perioden för rapporteringen av textilkrisen på 70-talet var journalistikens roll att granska makthavare kritiskt och hålla sig på folkets sida. Fokus låg på så kallade "hard news" och ett kriterium för att en händelse skulle bli en nyhet var att den inte bara var intressant utan också viktig (Jacobsson, 2016).

I och med den förflyttning som successivt sker från papperstidning till webb påverkas också rutinerna. Från att förut ha haft en deadline förväntas nu publicering ske dygnet runt. Dessutom har journalister idag en större arbetsbörda än tidigare och förväntas producera mer material. Detta får konsekvenser för kvaliteten på de nyheter som publiceras. Rapporteringen har i större utsträckning en avsaknad av djup, färre nyheter utifrån och färre ursprungliga nyheter (Jacobsson, 2016).

Jacobssons undersökning visar på problematiken i arbetarklassens gestaltning i text under kristider. I vår studie är det bilder som analyseras men samma perspektiv kan ändå appliceras. Syftet är även här att undersöka hur arbetare framställs. De mönster hon hittat i sin forskning om hur arbetare framställs som passiva är något vi kan använda för att stödja oss på i vår studie.

2.3 Sammanfattning av teori och tidigare forskning

2.3.1 Sammanfattning teori

Av alla de händelser som sker är det bara ett fåtal som uppfyller kraven för att bli en nyhet. Först sker en nyhetsvärdering där händelsen värderas efter innehåll och form. Sedan följer en process inom vilken nyheten utformas för att slutligen möjligen tillhöra det som blir det slutliga nyhetsurvalet. Det finns vissa gemensamma förutsättningar för att dessa händelser blir värderade som nyheter. Elitcentrering utgör en av dem (Strömbäck, 2015).

Elitcentrering handlar om att aktörer med makt och höga positioner i samhället ofta förekommer i medierna. Detta på grund av dels sitt inflytande över medborgarna och den kunskap de har inom sitt område, och dels att de anses ha ett annorlunda och spännande liv som skiljer sig från allmänhetens. Även vanliga människor tar plats i medierna, men då ofta till följd av en händelse som drabbat dem personligen (Ghersetti, 2012).

Under den redaktionella processen i vilken nyheterna utformas förekommer både teorierna om gatekeeping och framing. Gatekeeping innebär en gallring av de nyheter som slutligen ska utgöra nyhetsurvalet. Både journalister och redaktörer sätter här stopp för, arbetar om och släpper igenom de nyheter som passar just den egna redaktionens utformning (Shoemaker, 2017).

Framing går hand i hand med teorin om gatekeeping. Med framing menas hur en händelse framställs och presenteras för publiken. En nyhet är alltid en gestaltning av verkligheten och inte en spegling av den. Teorin om framing visar på att det som skildras i en nyhet alltid är ett journalistiskt val av hur en händelse porträtteras (Strömbäck, 2014).

2.3.2 Sammanfattning tidigare forskning

Den hierarkiska modellen visualiserar hur fem olika faktorer påverkar medierna och deras innehåll. Dessa utgörs av sociala system, sociala institutioner, medieorganisationer, medierutiner och individer. Syftet är att visa på hur journalister utövar sitt yrke inom en given ram inom medieorganisationen och även hur medierna tillsammans är en social konstruktion (Strömbäck, 2015).

Studier som undersöker Saabkrisen har gjorts tidigare. *The Mediatization of Political Accountability* (Djerf Pierre m.fl., 2014) återberättar och uppmärksammar vad som hände under kristiden. Över tretusen anställda förlorade sina jobb i och med konkursen. I *Bruised by the Invisible Hand* (2016) studerar Jacobsson hur arbetarklassen porträtteras under samma kris. Hon kommer fram till att arbetarna framställs som passiva och maktlösa. De får endast en tredjedel av utrymmet under rapporteringen i medierna medan den ekonomiska eliten är i fokus. Även Jakobsson och Stiernstedt (2018) har i sin rapport *Klass i Sverige* visat på att arbetarklassen är osynliggjord. Deras studie omfattar frekvensen av arbetarklassens medverkan i svensk television.

Den journalistiska bilden har undersökts av Wadbring och Nilsson (2016) i *En bild säger mer än tusen ord*. Dem kommer fram till att bilden får allt mer utrymme i medierna men att det finns en brist på analys kring dess innehåll och tilltal. Dock har bilden försvagats bland annat på grund av att bildredaktionerna minskat och journalisterna själva måste fotografera utan en

proffsfotograf. Edström (2002) har ytterligare studerat makt i bildvinklar och bildmiljö i *Mediebilden av kvinnliga chefer i svenskt näringsliv*. Hon kommer fram till att olika perspektiv kan användas för att förstärka eller förminska makt. Med ett fågelperspektiv uppfattas personen på bild som maktlös medan ett grodperspektiv får motsatt effekt. Även miljön fotot är taget i har betydelse, där en person som fotograferas på sin arbetsplats uppfattas ha mer makt.

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur arbetare framställs i svensk press, med fokus på bild under Saabkonkursen. Utifrån resultatet kommer slutsatser dras om arbetares porträttering.

1. Är det arbetare eller elitpersoner som visas på bild?

För att se hur representationen ser ut mellan arbetare och elitpersoner kommer alla bildaktörer att kodas utifrån en roll.

2. Finns det skillnader i hur arbetare respektive elitpersoner blir fotograferade?

För att svara på frågan kommer fotografierna mätas utifrån vilket fotoperspektiv dem är tagna ur. De olika perspektiven som kommer mätas är ovanifrån, underifrån eller normalhöjd.

3. Var blir arbetare respektive elitpersoner fotograferade?

För att mäta var de två grupperna blir fotograferade kommer platsen fotografierna är tagna på att kodas. Plats kommer mätas som antingen arbetsplats, hemmet, offentlig plats eller annat.

4. Är arbetare respektive elitpersoner aktiva eller passiva i bildspråket?

För att mäta aktivitet och passivitet kommer bildaktörerna kodas utifrån om de arbetar eller inte på bilden men också deras känslouttryck.

Dessa frågeställningar kommer att besvaras kvantitativt under rubriken "Resultat". Resultaten kommer att presenteras i form av tabeller och diagram.

4. Material och urval

I denna studie kommer bilder att analyseras. Saab ansökte om konkurs 19 december 2011. Genom att analysera bilder publicerade första till sista december inkluderas både upptrappningen till och efterdyningarna av konkursen. Vi valde att inte analysera material efter december månad då vi uppfattade att det blev tyst i pressen i slutet av december månad och början av januari månad år 2012. Materialet består av dagliga tryckta publiceringar i TTELA, Göteborgs-Posten och GT rörande Saab ett par veckor innan och efter fabriken konkurs. Fokus ligger alltså endast på bilder, och det som står tryckt i skrift tas inte med i undersökningen. Det som undersöks är vem som visas på bild, och på vilket sätt de visas. De tre utvalda tidningarna har alla en geografisk närhet till Saab, då alla ligger i Västra Götalands region. Däremot har tidningarna var och en olika infallsvinklar.

Inom teorin om nyhetsvärdering och nyhetsurval är närhet en påverkande nyhetsfaktor. Det handlar om att en händelse som inträffar nära publiken för nyhetsmediet ofta uppmärksammas då den värderas som relevant för sin publik (Strömbäck, 2015).

TTELA är Trollhättans egen lokaltidning. Att undersöka den ger en lokal vinkel på rapporteringen av Saabkrisen. Här har man chans att komma närmare människorna som bor i staden och har en personlig relation till Saab. TTELA uppger själva att de är politiskt oberoende och att de inte har någon politisk färg. Tidningens spridningsområde är Trollhättans kommun, Lilla Edets kommun, Vänersborgs kommun, samt Melleruds kommun. TTELA utkommer sex dagar per vecka och tillhör Stampen media.

Göteborgs-Posten, GP, har sin utgivningsort i Göteborg men täcker in hela Västsverige. Den är en av de större morgontidningarna i Sverige. Därmed når de många läsare och har ett stort spridningsområde. GP:s ledarredaktion är oberoende liberal.

GT är Västsveriges kvällstidning med sin bas i Göteborg. Den går under Expressen och fungerar som dennes lokala kvällstidning. Även GT utgår från en politisk liberal åskådning.

Att parallellt granska dessa tre tidningar under Saabkrisen ger en omfattande bild. Det är en lokaltidning, en morgontidning och en kvällstidning. Utifrån dessa faktorer kan resultaten av undersökningen skilja sig åt och det kan också ge en bredare bild av hur Saabs arbetare och elitpersoner framställdes runt konkursen.

Under december månad publicerades sammanlagt 191 bilder i TTELA, Göteborgs-Posten och GT som uppfyllde denna studies urvalskriterier. Denna studie har analyserat alla de 191 bilder och använder sig därför av ett totalurval. För att analysera och komma åt material från december 2011 har vi använt oss av mikrofilm. Vi har även valt att inte analysera editionerna, då dessa tidningar inte når ut till andra människor förutom redaktioner i sig. Editionerna är det som korrigerats i efterhand efter publicering och alltså inte den utgåva som läsarna får ta del av. Med i undersökningen är bilder i anslutning till nyheter rörande Saab. Även bilder hörande till redaktionell text som "Dagens fråga" eller "Hallå där!" har tagits med när frågan rört Saab. I urvalet finns det med endast fotografier föreställande minst en identifierbar person. Bilder på Saabs logga eller fabrik med okänd mans ryggtavla och liknande har valts bort. Ett mindre bortfall av bilder har förekommit då de varit för mörka i microfilmen för att koda.

5. Metod

5.1 Val av metod

För att på bästa sätt besvara redan ställda frågor om gestaltning av arbetare jämfört med elitpersoner på bild under Saabkonkursen används för den här studien en kvantitativ innehållsanalys.

Med en kvantitativ metod kan ett större urval analyseras och med fler analysenheter är det också lättare att generalisera statistiskt utifrån resultatet. Denna studie utgår från Diana Jacobssons avhandling *Bruised by the Invisible Hand* (2016) och vill se om man kan hitta de mönster Jacobsson hittade i sin studie även om man tittar på den bildmässiga framställningen av arbetarklassen. I Jacobssons studie gjordes analysen på texten i artiklarna samt att analysenheterna togs från nationella medier som Aftonbladet och Dagens Nyheter. I denna studie kommer man till skillnad från Jacobsson att analysera bilder samt titta på tidningarna TTELA, GP och GT med geografisk närhet till Saab. Denna undersökning kommer heller inte jämföra arbetarklassens gestaltning mellan de två kriserna Saab och tekokrisen under 1970-talet. Istället kommer olika grupper eller roller närvarande under Saabs konkurs jämföras med varandra, i variabler som var de befinner sig och om de är aktiva eller passiva på bilden. Genom att arbeta kvantitativt finns större möjlighet att jämföra resultaten med tidigare forskning, samt om porträtteringen av arbetarklassen under kristider går att se genom att endast analysera bilder utan att egentligen kolla på vinkeln på artikeln, eller om arbetare nämns eller uttalar sig (Esaïasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, 2017).

Även en kvalitativ metod hade förmodligen också kunnat användas för att besvara denna studies frågeställningar och syfte, men som redan nämnt ger en kvantitativ metod möjligheten att analysera ett större material. En kvalitativ innehållsanalys hade istället haft större potential att hitta latent information och möjligheten att komma djupare ner i analysenheterna men hade gjort det svårare att generalisera.

I denna studie har vi använt oss av 41 variabler. Till att börja med kodas tidning, artikeltyp, perspektiv och plats. Sedan har vi använt oss av variabler som är kopplade till bildaktörerna på bild. Vi kodar då bildaktörens roll, kön, klädsel, känslouttryck, om hen arbetar och om hen är ensam. Om flera bildaktörer som går att koda befinner sig i samma bild upprepas samma process som roll 2. Det finns utrymme för att koda upp till fem roller i samma bild. I spss har datamängden hanterats och grupperats så att bildaktörerna sedan istället har blivit analysenheten. De bildaktörer som är oidentifierbara på bilderna kodas ej. De som räknas som oidentifierbara är till exempel de som inte är i fokus i bild eller där man inte ser ansiktet. Undantag för detta är arbetare i grupp som fått ett eget variabelvärde under variabeln roll.

5.2 Viktiga variabler

Det fullständiga kodschemat finns tillgängligt som bilaga. Här introduceras några av de centrala variablerna, där några diverse problem kring variablerna även tas upp för mer klarhet.

5.2.1 Roll

Här kodas vilken roll/roller som visas på bilden. På så sett kan vi avgöra hur ofta en roll förekommer på bild. Det är bildaktören som kommer att analyseras under datahanteringen. Exempel på roller är "arbetare individ", "arbetare grupp" och "VD". Som arbetare räknas en person som är anställd på Saab utan att ha ytterligare en titel som chef eller facklig representant. Om en person både är anställd som arbetare på Saab och facklig representant kodas personen som roll "facklig representant". I resultatet kommer de olika rollerna främst presenteras i grupperna "arbetare" och "elitpersoner". Hur rollerna delats upp i olika grupper och motivering till uppdelningen kommer senare i resultatdelen.

5.2.2 Plats

Utifrån var en person befinner sig på bild kan man dra slutsatser om på vilket sätt de presenteras. Genom att intervjua en arbetare hemma i soffan omringad av sina barn blir hen snarare presenterad som förälder än som arbetare. Detta till skillnad från att bli fotograferad på sin arbetsplats där det blir tydligt att man blir gestaltad i sin roll som arbetare. Som Edström nämner kan man förstärka eller förminska makt genom miljö och vart man väljer att ta bilder. En bild som tas i arbetsmiljö stärker personens maktposition (Edström, 2002).

Genom att koda vart bilderna är tagna kan vi se eventuella mönster i var de olika rollerna blir fotograferade. Pressbilder där omgivningen är oklar kodas som "okodbar" eftersom det är omöjligt att säga var personen befinner sig.

5.2.3 Känslo uttryck

Jacobsson (2016) menar att känslor har en betydande roll inom gestaltning av passiv/aktiv. *"Anger, in opposition to for example sadness, fuels activity and conflict and can be pointed towards another (responsible) actor and lead to demands for change"* (Jacobsson, 2016:115) Av den anledningen kommer vilka känslor personerna på bilden uttrycker med ansikte och gester att kodas med syftet att se om de är passiva eller aktiva. Denna variabel blir intressant att jämföra rollerna emellan. Om personerna inom rollen "arbetare grupp" uttrycker olika känslor kodas variabeln som okodbar.

5.2.4 Arbete

För att ytterligare avgöra om personen är aktiv eller passiv kommer dem även att kodas utifrån om de arbetar eller inte. För att personen ska kodas som "arbetar" ska det tydligt framgå att personer utövar sitt arbete när bilden tas. Det kan vara en politiker som håller tal inför publik eller en monterare mitt uppe i att sätta ihop två delar. Pressbilder som tagits som porträttbilder kodas som "arbetar inte" då personen på bilden inte arbetar när fotografiet tas.

Här är även intressant att se skillnader mellan enskilda arbetare, arbetare i grupp och fackliga representanter.

5.2.5 Bildperspektiv

En bild är inte en exakt avbild av verkligheten utan flera faktorer bestäms utav fotografen. En sådan faktor är perspektivet en bild är tagen ur. Genom olika perspektiv förstoras eller förminskas uppfattningen av makt (Edström, 2002).

Här kodas om fotografiet är taget ur grod-, fågel- eller normalperspektiv. Denna variabel har som syfte att hitta skillnader i sättet de olika rollerna blir fotograferade. Här är det intressant att jämföra rollerna emellan vad gäller makt och utsatthet. Vilken roll som i större utsträckning gestaltas genom just fågel- och grodperspektiv då dessa är de perspektiv som tydligast visar på förstoring eller förminskning av makt.

5.4 Validitet och reliabilitet

5.4.1 Begreppsvaliditet

En studie har begreppsvaliditet om det inte finns några systematiska fel i undersökningen. Ett systematiskt fel kan vara att man använder sig av fel mätinstrument när man gör sin empiri (Esaiasson m.fl., 2017). I denna studie har vi valt att utgå ifrån Diana Jacobssons kvalitativa studie om gestaltning av arbetarklassen i kristider och översatt hennes resultat till mätbara variabler för en kvantitativ innehållsanalys. Jacobssons studie visade att arbetare oftare visades i hemmet under Saabkrisen än textilkrisen då de oftare var på fabriken de arbetade. I vår undersökning har vi därför gjort en variabel om platsen där fotografiet är taget, där de olika variabelvärden är till exempel "hemmet" och "arbetsplatsen" (Jacobsson, 2016).

För att komplettera analysen med variabler om bildspråk har vi även använt oss av Maria Edströms forskning om skillnaderna i hur manliga och kvinnliga chefer blir fotograferade. Genom att utforma variabelvärden som svarar på till exempel ur vilket perspektiv bilden är tagen kan vi utläsa sådana strukturer. Trots att denna studie inte handlar om genus går samma maktstruktur att applicera på klass. Då vi lutar oss på redan etablerad forskning anser vi att vi har en relativt bra begreppsvaliditet (Edström, 2002).

Hade vi gjort om undersökningen hade vi velat ändra ett par variabler för att få ytterligare resultat. I variabeln "roll" har vi delat upp arbetare utifrån om dem är enskilda individer eller i grupp. Vi resonerade så att en grupp med arbetare speglar just rollen arbetare i grupp då de inte ses eller presenteras som individer. Dock skapade variabelvärdet "arbetare grupp" problem i databearbetningen. Vi kunde inte titta på till exempel kön. Hade vi kodat dem som enskilda personer hade vi också fått fler arbetare kodade. Procentuellt hade resultatet dock varit detsamma då vi slagit ihop de två rollerna till en grupp i resultatredovisningen.

Av de variabler vi mätte under studien har inte alla tagit sig till uppsatsens resultatdel. En variabel vi trodde att vi skulle ha nytta av i mätningen om passiv eller aktiv handlade om personerna på bilden demonstrerade eller inte. Innan datainsamlingen började var vi övertygade om att vi skulle få se bilder på grupper av arbetare utanför fabriken med plakat och höjda nävar. Under insamlingen och bearbetningen kom det dock fram att inte en enda bild kopplad till Saab visade en demonstrerande person. Då vi använde elitpersoner som jämförande grupp kom vi också fram till att variabeln om demonstrering skulle bli missvisande i diskussionen om passivitet och aktivitet.

Under variabeln "plats" blev det mycket bortfall på grund av många pressbilder där omgivningen var okodbar. Detta påverkar validiteten för den variabeln när den mäts med andra. I efterhand har vi diskuterat hur man skulle kunna komma runt det problemet men ändå komma fram till att eftersom platsen för fotot är oviss ska den ändå kodas som okodbar.

5.4.2 Reliabilitet

För att få hög reliabilitet krävs det att man inte gör några osystematiska eller slumpmässiga fel under insamlingen eller bearbetningen av datamängden. Trots att man har en god begreppsvaliditet kan man, på grund av till exempel slarv när man mäter, få ett felaktigt resultat och låg reliabilitet (Esaiasson m.fl., 2017).

För att undvika att bilderna kodas på olika sätt har vi kodat alla analysenheter tillsammans. På så sätt har vi undvikit osystematiska fel som kunde uppstått i att de som kodar uppfattar till exempel känslouttryck olika. På detta sätt har också en diskussion pågått under kodningen och kodboken har kunnat förtydligas under kodningens gång. Om undersökningen skulle göras om idag hade man haft ett mer utvecklat kodschema än det vi hade när vi först började koda.

För att kontrollera att alla bilder kodats på samma sätt har vi gått tillbaka och tagit stickprov där vi kodade om bilden för att sedan jämföra den nya med den första kodningen. Vi använde oss av en slumpgenerator som valde ut tio bilder som vi sedan kodade om. Tio bilder motsvarar cirka fem procent av bildmaterialet. Vid jämförandet av den första och andra kodningen av de tio bilderna hittade vi ett osystematiskt fel. Där hade vi vid första kodningen kodat variabeln "arbete (v10)" som "okodbar" men vid den andra som det korrekta "arbetar inte".

Vi anser att vi har en hög reliabilitet då vi dels kodat allt material tillsammans och dels för att vi tagit stickprov för att kontrollera insamlingen.

5.4.3 Intern och extern validitet

Eftersom vi har ett totalurval kan vi med absolut säkerhet uttala oss om hur Saabkonkursen såg ut under december månad 2011 i GP, GT och TTELA. Saabkrisen pågick under flera månader och då vi valt att undersöka endast månaden för konkursen kan vi inte dra några slutsatser om krisen i stort. I och med totalurvalet kan vi uttala oss om representationen mellan arbetare och elitpersoner. Vi kan anta att rapporteringen under december 2011 inte skiljer sig mycket från de övriga månaderna under Saabkrisen. Vi kan däremot inte uttala oss om och ta ur sin kontext är hur gestaltningen av arbetare ser ut i ett större sammanhang. Antal bilder med arbetare under vår utvalda period är helt enkelt alldeles för få.

5.4.4 Resultatvaliditet

En god resultatvaliditet innebär att studien både har god begreppsvaliditet och hög reliabilitet. Resultatvaliditet visar alltså sammanfattningsvis om undersökningen har mätt det den avsåg att mäta (Esaiasson m. fl., 2017).

Trots att vi insåg att vi kunnat formatera om variabelvärden under variabeln "roll" ansåg vi att det inte hade någon större påverkan på resultatet. I övrigt har inga systematiska fel gjorts. I och med att vi har kodat tillsammans och även gått tillbaka och gjort stickprov på slumpmässigt utvalda analysenheter har vi undvikit osystematiskt och slumpmässiga fel.

Vi har aktivt gjort vad vi kunnat för att undvika både systematiska och osystematiska fel i vår datainsamling och bearbetning. Som vi tidigare redovisat i detta kapitel anser vi att vi har en relativt god begreppsvaliditet och hög reliabilitet och därför också god resultatvaliditet.

6. Resultatredovisning och analys

Denna undersökning har som syfte att undersöka gestaltning av arbetare jämfört med elitpersoner under Saabkonkursen. Just vad en elitperson är kan alltid diskuteras. I den här undersökningen har vi utgått från vem som innehar en maktposition när det gäller Saabs framtid under konkurstiden. Till elitperson har vi räknat rollerna; “ägare”, “VD”, “rekonstruktör/konkursförvaltare” och “politiker”. Dessa personers titlar behöver inte vara den titeln de har i företaget Saab. Man kan diskutera valet att inte räkna rollen “chef” till elitpersoner. En chef brukar vanligtvis ha en maktposition över en “vanlig” arbetare. Dock har vi resonerat att en chef inte alltid har så mycket makt för att i denna undersökning bli benämnd elitperson. I tabellerna som följer kommer gruppen som benämns arbetare att innefatta de kodade rollerna “arbetare individ” och “arbetare grupp”. Trots att fler roller har blivit kodade kommer alltså i den här undersökningens endast rollerna “ägare”, “VD”, “rekonstruktör/konkursförvaltare” och “politiker” eller så kallade elitpersoner jämföras med rollerna “arbetare individ”, “arbetare grupp” och ”fackliga representanter” också kallad arbetare.

Nedan följer resultatet av denna undersökning. För att lättare kunna följa med i resonemang fortsätter detta kapitel med undersökningens fyra frågor och resultaten kopplade till respektive fråga. På grund av upphovsrätten har bildexemplen tagits bort i den publicerade versionen. Frågorna kommer också att analyseras var för sig utifrån teorierna och den tidigare forskningen som redan redovisats i föregående kapitel av den här studien. Avslutningsvis analyseras resultatet utifrån studiens viktigaste teorier.

6.1 Resultat

6.1.1 Är det arbetare eller elitpersoner som visas på bild?

Tabellen nedanför visar på om arbetare respektive elitpersoner visas på bild under konkursen inom de olika tre tidningarna vi analyserat.

Tabell 1. Bildaktör utifrån roll och grupp i TTELA, GP och GT under Saabkonkursen 2011 (procent)

	TTELA	GT	GP	Total	Antal
Arbetare	18	23	23	20	45
Arbetare individ	5	21	11	11	24
Arbetare grupp	3	2	5	3	6
Facklig representant	10	0	7	6	2
Elit	56	44	55	53	117
Ägare	0	0	4	1	16
VD	19	26	21	21	47
Rekonstruktör/ konkursförvaltare	14	7	16	13	28
Politiker	21	11	14	17	38
Myndighetsperson	2	0	0	1	2
Övriga anställda	11	2	4	7	16
Chef	11	2	4	7	16
Tjänstemän	0	0	0	0	0
Övriga	15	32	18	20	45
Vanligt folk	9	32	18	17	38
Annat	6	0	0	3	7
Total	100	100	100	100	
Total (antal)	117	62	44		223

Detta är den fullständiga tabellen som visar alla olika roller vi kodat. Som redan nämnt i metodkapitlet analyserades totalt 191 bilder, i samband med detta förekom även bortfall som inte räknats in i resultatet. Sammanlagt blev 223 bildaktörer eller roller kodade. I den här studien kommer vi fokusera på att jämföra gruppen "arbetare" med gruppen "elitpersoner". Av dessa två grupperna är en arbetare en klar minoritet. Om vi exkluderar resterande roller och enbart tittar på "Arbetare individ" respektive "Arbetare grupp" kan vi se att arbetare oftare förekommer som individer än vad de förekommer som grupp i bild.

Tabellen visar att det enbart finns två myndighetspersoner på bild totalt, detsamma gäller för ägare. Den roll som syntes mest av elitpersonerna på bild i alla tidningar är VD för Saab, Viktor Muller.

En förvånande siffra var antalet “vanligt folk”. Av de 223 kodade rollerna var 38 personer kodade som “vanligt folk”. Det var lika många “vanligt folk” med på bild gällande Saab som politiker. Vi uppfattade det som att det var vanligt för redaktionen att ha med en Dagens fråga i anslutning till större artiklar om Saabkonkursen. Detta är en förklaring till det relativt höga antalet civila i materialet. Däremot är det skillnad mellan TTELA och GT vad gäller representationen av ”vanligt folk”.

Flest personer på bild under Saabkonkursen fanns det i TTELA. 117 mot GT:s 62 som hade näst högst antal personer på bild och GP:s 44. Att TTELA har flest personer som visas på bild i TTELA är kanske inte så förvånande. Man kan anta att det även publicerats flest artiklar om Saabkonkursen i just TTELA då det är Trollhättans lokaltidning. TTELA borde vara den av de utvalda tidningarna som har flest antal läsare som är påverkade av Saabkonkursen. Den här undersökningen har dock inte mätt antalet artiklar utan endast antal bilder. Tabellen visar även tydligt att TTELA och GT har flest antal elitpersoner på bild. TTELA är den tidning som även har minst procentuellt antal arbetare, 18 procent, på bild under konkursen.

6.1.2 Finns det skillnader i hur arbetare respektive elitpersoner blir fotograferade?

Under kan vi se skillnader på hur de olika perspektiven ser ut för respektive roll. Nedanför finns även en bild som visar hur de olika perspektiven kan se ut.

Tabell 2. Perspektiv på arbetare/elitpersoner i TTELA, GP och GT under Saabkonkursen 2011 (procent)

	Fågelperspektiv	Normalperspektiv	Grodperspektiv	Total	Antal
Arbetare	2	85	13	100	45
Arbetare ensam	4	92	4	100	24
Arbetare grupp	0	100	0	100	6
Facklig representant	0	67	33	100	15
Elitperson	6	76	18	100	117
Ägare	0	100	0	100	2
VD	9	72	19	100	47
Rekonstruktör/ konkursförvaltare	0	82	18	100	28
Politiker	8	76	16	100	38
Myndighetsperson	0	50	50	100	2

Tabell 2 visar de två huvudgrupperna “arbetare” och “elitpersoner”. Det är tydligt att majoriteten av både arbetare och elitpersoner som varit på bild har fotograferats ur normalperspektiv. Det är det generellt vanligaste fotografiska perspektivet som använts för att fotografera bildaktörerna.

Undergruppen fackliga representanter har i större utsträckning fotograferats ur grodperspektiv i jämförelse med arbetare individ och arbetare grupp. Det är enbart enskilda arbetare som fotograferats ur fågelperspektiv. Minst har enskilda individer fotograferats ur grodperspektiv. Det är däremot fler elitpersoner som fotograferats ur grodperspektiv än arbetare i tabellen. VD är den roll som fotograferas ur grodperspektiv i störst utsträckning. Elitpersoner har även fotograferats ur fågelperspektiv oftare än arbetare.

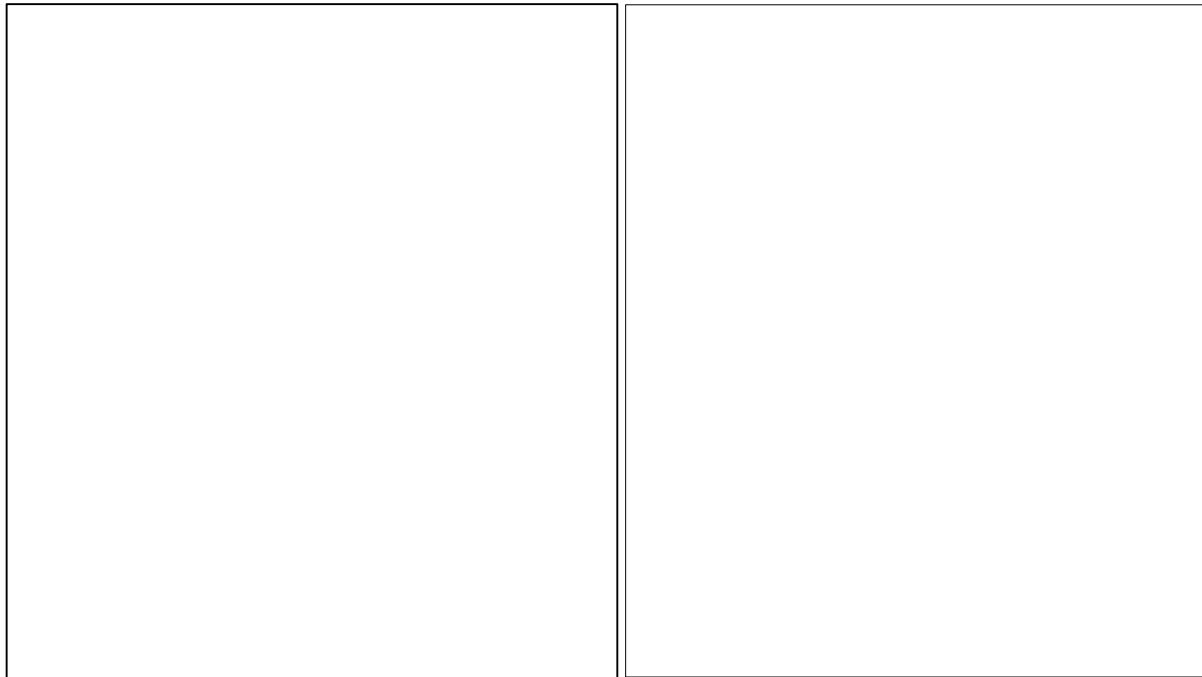

Bild 1: Håkan Juholt i TTELA 13 december 2011. Exempel på när en person fotograferats ur grodperspektiv.

Bild 2: Saabanställda i Göteborgs-Posten 29 december 2011. Exempel på när person blivit fotograferad ur fågelperspektiv.

6.1.3 Var blir arbetare respektive elitpersoner fotograferade?

Denna tabell visar på vilken plats bildaktörerna förekommit. Bilder som visar på hur det kan se ut när olika bildaktörer befinner sig på arbetsplats respektive hemmet finns nedanför.

Tabell 3. Plats arbetare/elitperson förekommer på i TTELA, GP och GT under Saabkonkursen 2011 (procent)

	Hemmet	Arbetsplats	Offentlig plats	Annat	Total	Antal
Arbetare	19	43	38	0	100	37
Arbetare ensam	33	29	38	0	100	21
Arbetare grupp	0	100	0	0	100	6
Facklig representant	0	40	60	0	100	10
Elitperson	0	64	27	9	100	80
Ägare	0	0	100	0	100	2
VD	0	41	44	15	100	34
Rekonstruktör/ konkursförvaltare	0	88	6	6	100	16
Politiker	0	81	15	4	100	26
Myndighetsperson	0	100	0	0	100	2

Tabell 3 visar att arbetare fotograferas i hemmet i 19 procent av fallen, medan elitpersoner inte fotograferas i hemmet alls. Både arbetare och elitpersoner fotograferas i stor utsträckning i arbetsmiljö, medan elitpersoner syns mer på arbetsplats än arbetare. Arbetare syns även på offentlig plats mer än elitpersoner. När rekonstruktörer/konkursförvaltare syns är det oftare på arbetsplats. I gruppen arbetare syns ”arbetare grupp” som mest på arbetsplatsen.

Tabellen visar även att elitpersonen VD har fotograferats ungefär lika mycket på arbetsplatsen som på offentlig plats. Annars är resterande siffror ganska ojämna i förhållande till varandra.

Under både rekonstruktör och politiker är det en mycket större andel som blivit fotograferade på arbetsplatsen än offentlig plats. Rekonstruktörer och konkursförvaltare har fotograferats på arbetsplatsen i 88 procent av fallen, medan de inte alls fotograferats i hemmet och enbart sex procent av fallen på offentlig plats. Rekonstruktör/konkursförvaltare är den roll som fotograferats på sin arbetsplats i störst utsträckning. Stor skillnad är det även i var politiker fotograferats. Politiker har fotograferats på arbetsplatsen i 81 procent av fallen medan de bara fotograferats på offentlig plats i 15 procent av fallen.

Precis som i föregående tabell finns det procentantal som kan förvirra. Myndighetsperson utgör bara två i antal i denna tabell, som i tabell 2. Detta gör att procentantalet ser stort ut. Detsamma gäller för ägare som utgör hundra procent medan den i antal enbart består av två personer.

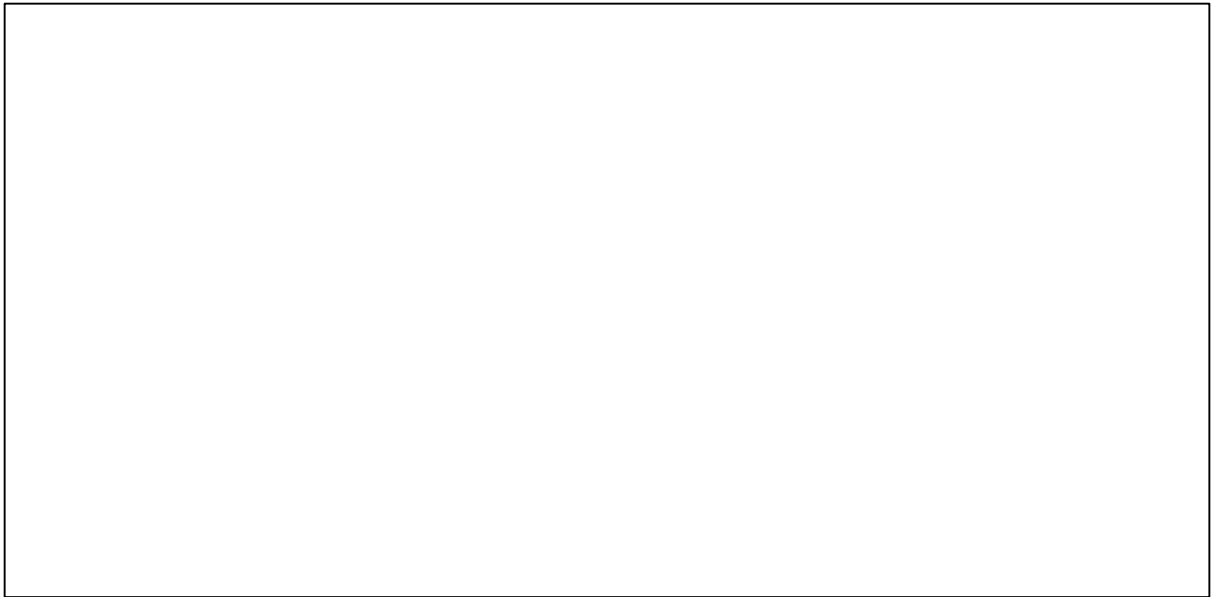

Bild 1: *Saabanställd i TTELA 7 december 2011. Exempel på person i hemmet.*

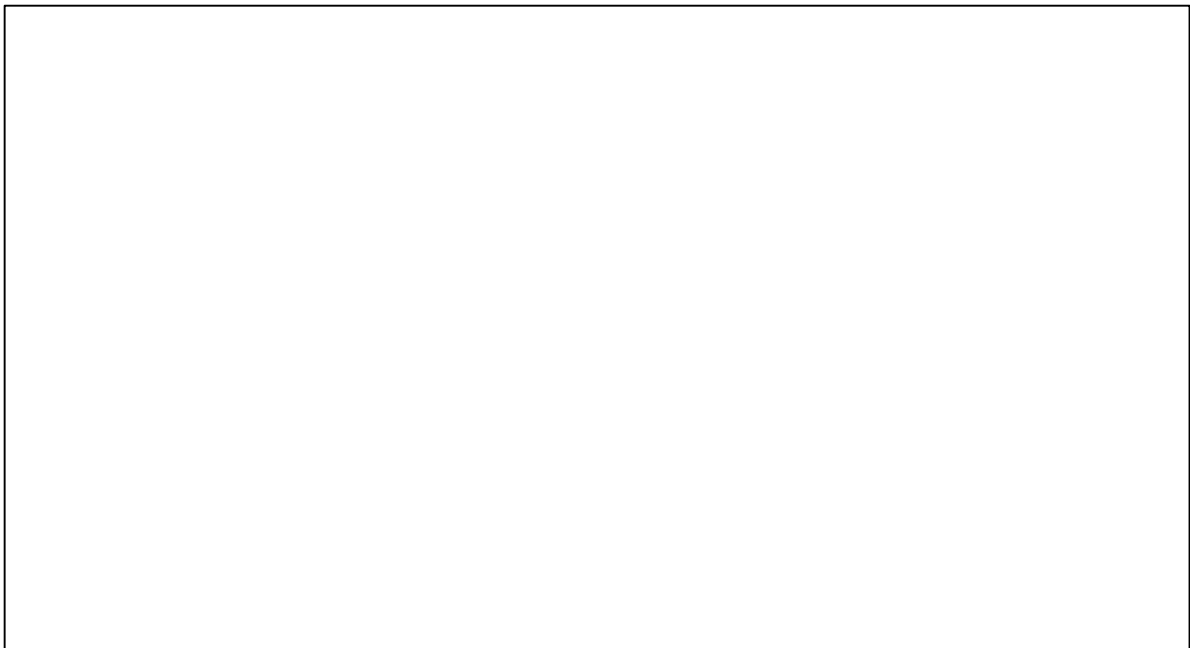

Bild 2: *Rekonstruktör i Göteborgs-Posten 21 december 2011. Exempel på person på arbetsplats.*

6.1.4 Är arbetare respektive elitpersoner aktiva eller passiva i bildspråket?

Känslouttrycken för de olika rollerna syns i tabellen under. Till tabellen finns även ett exempel på hur de olika känslouttrycken kan se ut för bildaktörerna.

Tabell 4. Känslouttryck hos arbetare/elitperson i TTELA, GP och GT under Saabkonkursen 2011 (procent)

	Neutral	Glad	Ledsen	Orolig	Arg	Bestämd	Annat	Total	Antal
Arbetare	24	22	32	10	5	7	0	100	41
Arbetare individ	18	26	44	4	4	4	0	100	23
Arbetare grupp	33	0	34	0	33	0	0	100	3
Facklig representant	34	20	13	20	0	13	0	100	15
Elitperson	38	37	3	0	5	15	2	100	109
Ägare	50	50	0	0	0	0	0	100	2
VD	23	55	2	0	7	11	2	100	44
Rekonstruktör/ konkursförvaltare	39	32	0	0	0	29	0	100	28
Politiker	58	18	6	0	3	12	3	100	33
Myndighetsperson	50	0	0	0	50	0	0	100	2

Känslouttryck kopplas ihop med aktiv eller passiv. Här visar tabellen att arbetare har känslouttrycket ledsen i ungefär en tredjedel av bilderna. Bland elitpersoner är känslouttrycken neutral eller glad vanligast på bilderna. Av arbetare är 22 procent glada på bilderna.

Procentantalet för känslouttrycket arg är lika för både arbetare och elitpersoner. Det utgör fem procent för båda. När arbetare framställs som ledsna på bild är de oftare ensamma, än när de är i grupp eller i rollen facklig representant. Arbetare i grupp är oftare arga på bild än enskilda arbetare. Under neutralt känslouttryck för arbetare ser det lite jämnare fördelat ut mellan rollerna. Tabellen visar även att elitpersonerna i större omfattning har ett bestämt känslouttryck på bild. Däremot har ingen av elitpersonerna ett oroligt känslouttryck, medan tio procent av arbetarna har det.

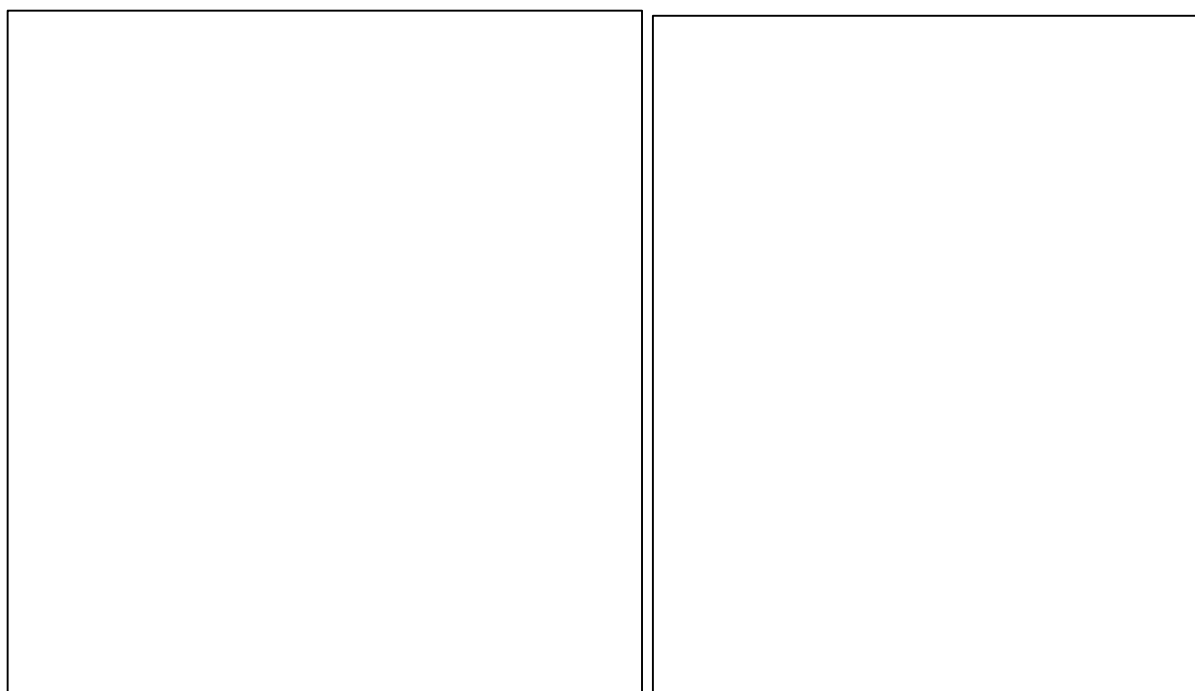

Bild 1: Rekonstruktör i TTELA 15 december 2011. Exempel på känsloutrycket bestämd.

Bild 2: Saabanställd i Göteborgs-Posten 16 december 2011. Exempel på känsloutrycket ledsn.

Tabellen nedanför visar på aktiv/passiv. Här syns det om bildaktörerna är aktiva, och arbetar på bild, eller passiva och inte arbetar på bild.

Tabell 5. Om arbetare/elitperson arbetar/arbetar inte i TTELA, GP och GT under Saabkonkursen 2011 (procent)

	Arbetar	Arbetar inte	Total	Antal
Arbetare	9	91	100	41
Arbetare individ	4	96	100	24
Arbetare grupp	0	100	100	6
Facklig representant	20	80	100	15
Elitperson	58	42	100	109
Ägare	100	0	100	2
VD	53	47	100	47
Rekonstruktör/ konkursförvaltare	36	64	100	28
Politiker	79	21	100	38
Myndighetsperson	50	50	100	2

Även variabeln "arbetar/arbetar inte" hör ihop med aktiv och passiv. Här kan vi se att elitpersoner i mer än hälften av fallen arbetar på bild. Arbetare arbetar inte i över 90 procent av bilderna som ingår i analysen. Detta är den siffra som sticker ut mest i tabellen. Arbetare i grupp har i varje fall varit på arbetsplatsen när de varit på bild. Politiker är de som i störst utsträckning arbetar på bild.

Siffran för elitpersoner som arbetar är mycket hög i förhållande till arbetare. Det är tydligt att det finns en skillnad grupperna emellan om man arbetar eller inte arbetar i bild. Elitpersoner syns på större antal pressbilder än arbetare. Detta kan påverka resultatet eftersom att elitpersoner ofta förekommer på pressbilder, och pressbilder är material som ofta används i samband med nyhetsartiklar. Pressbilder tagna som porträtt har alla kodats som "arbetar inte". Trots detta är siffran för arbetande elitpersoner hög. Rollen VD arbetar på bild i nästan lika hög utsträckning som den inte gör det. Detta kan också bero på pressbilder som vi nämnde tidigare.

I denna tabell ser vi även att resultaten inom gruppen för elitpersoner är mer jämna än i föregående tabeller. Detta kan vara för att många av elitpersonerna just arbetar på bild medan det i de andra tabellerna fanns lite större skillnader kring variabeln. Samma sak gäller för gruppen arbetare.

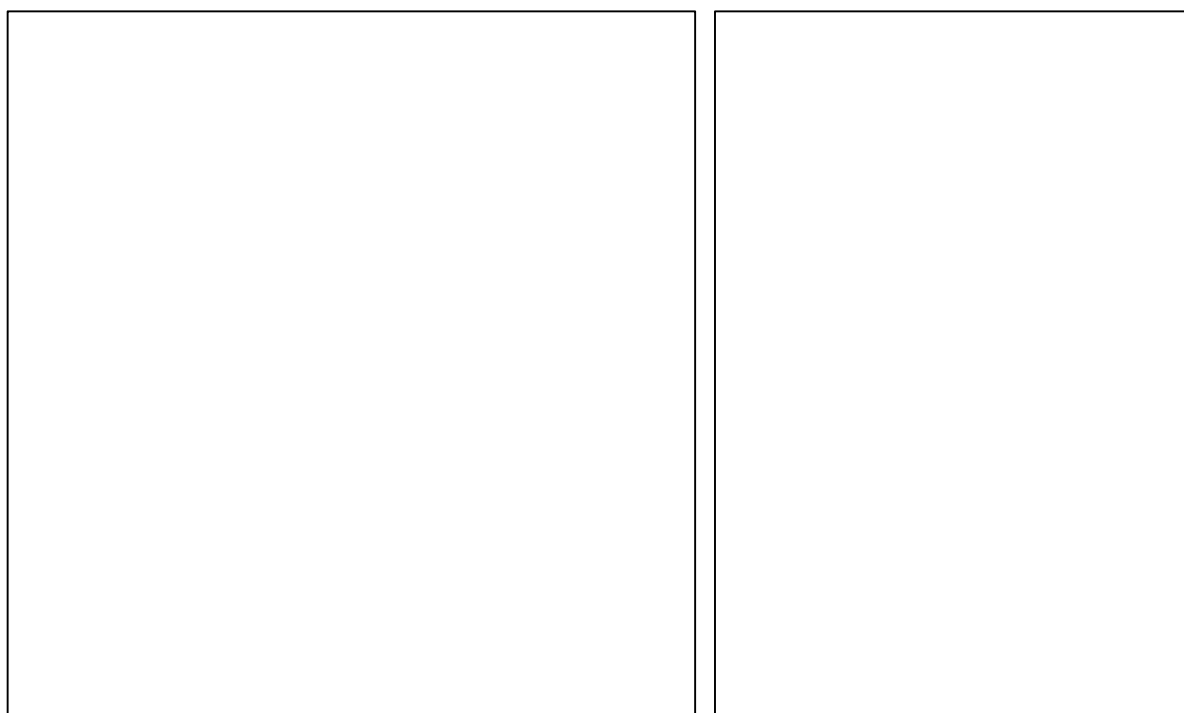

Bild 1: Saabanställda i TTELA 20 december 2011. Exempel på person som inte arbetar.

Bild 2: VD i TTELA 20 december 2011. Exempel på person som arbetar.

6.2 Analys

Till skillnad från resultatet kommer analysen inte att redovisas per frågeställning. Istället kommer resultatet analyseras utifrån de olika teorier studien bygger på.

Gatekeeping och elitcentrering

Det allra tydligaste i denna studies resultat är hur mycket oftare elitpersoner blev fotograferade än arbetare. Teorin om gatekeeping kan förklara varför det ser ut som det gör på fotografierna gällande Saabkonkursen. De val journalister, redaktörer och andra gatekeepers gör dagligen påverkar hur nyhetsrapporteringen och de tillhörande bilderna ser ut. Allt rörande Saabkonkursen kan inte skrivas om i tidningen och alla som är drabbade eller på andra sätt är berörda kan inte få utrymme att uttala sig. Ofta bygger de urval som görs på en redaktion på nyhetsvärdering och andra journalistiska eller personliga värderingar som påverkar vad grindvakterna väljer att trycka i morgondagens tidning. Men detta kan också sättas i en större kontext med den hierarkiska modellen. Den visar på att det inte bara är enskilda journalister och redaktörer som väljer vad som ska publiceras och inte. Övergripande så påverkar sociala system vad som händer inom en redaktion, där även normer och värderingar i samhället spelar in (Strömbäck, 2015).

Inom nyhetsvärderingen har även elitcentreringen en central roll. Att elitpersoner förekommer så pass mycket oftare än arbetare på bild under rapporteringen om Saabs konkurs kan kopplas till just teorin om elitcentrering. Vår studie bekräftar som sagt det som teorin säger, elitpersoner är de som tar störst plats i nyhetssammanhang och då även när det gäller nyhetsbilden (Ghersetti, 2012).

Precis som i Jakobsson och Stiernstedts studie *Arbetarklassens symboliska utplåning i medelklassens medier* (2018) förekommer arbetare mycket mer sällan än, vad deras studie kallar, "makteliten". I tv-nyheter var 27 procent maktelit och 4 procent arbetarklass. Elitpersoner som politiker eller Saabs VD är självklart viktiga roller i rapporteringen om Saab. De har en betydande roll. Inte bara för fabriken framtid, utan indirekt också framtiden för många av Trollhättans invånare. Att dem ska synas i tidningen är det nog få som ifrågasätter. Resultatet kan dock belysa proportionen mellan elitpersoner och arbetares förekomst på bild månaden runt Saabs konkurs och hur stor elitcentreringen var under dessa veckor. Jacobssons (2016) kvalitativa undersökning visade att ett stort fokus låg på det politiska och maktspelet mellan de olika aktörerna i Saabkrisen. Hennes resultat kan förklara varför en så stor andel av bildaktörerna i denna undersökningen är elitpersoner.

Enligt teorin om elitcentrering är "vanliga människor" vanligtvis inte tillräckligt intressanta för nyhetssammanhang. För att ta sig förbi grindvaktarnas nyhetsvärdering behöver de befinna sig i en situation som är svår (Ghersetti, 2012). Den här undersökningen har inte analyserat artiklarna till bildmaterialet i studien. Varför en person är på bild ingår inte i undersökningen. Det kan dock konstateras att att förlora sitt jobb efter en fabriksnedläggning, eller bara vetskapen att fabriken snart kan stänga igen, är en sådan extra svår situation som elitcentreringsteorin menar gör vanliga människor intressanta nog att rapportera om.

Ett förvånande resultat var att TTELA var den tidning med minst andel arbetare. Man skulle kunna tro att Trollhättans lokaltidning skulle vara den tidning som hade störst fokus på

arbetarnas svåra situation när så många av läsarna påverkas av konkursen. Eller är det kanske så att TTELA inte behöver trycka historier om Saabarbetarna då läsarna redan hört liknande berättelser av drabbade släktingar och vänner. Istället är det GT där elitpersoner förekommer minst och arbetare och "vanligt folk" syns på bild. Då GT säljer mycket lösnummer kan människoöden locka människor att köpa tidningen.

Framing

I anknytning till teorin om elitcentrering där elitpersoner i högre grad är dem som får synas i medierna blir den ensidiga bilden av arbetare som passiva ännu mer betydelsefull. När endast en sida av arbetare får utrymme i medier kan just den bilden cementeras hos läsarna och bli allmän uppfattning (Strömbäck, 2014). Det är här teorin om framing kommer in. Precis som Edström kom fram till i sin forskning om hur manliga respektive kvinnliga VD:ar blev fotograferade kan man i vår undersökning se förstörande och bekräftande av makt. Mellan arbetare och elitpersoner finns det en maktskillnad. Genom att ta bilder ur grodperspektiv på elitpersoner kan makten de redan har genom sin ställning både bekräftas och förstöras (Edström, 2002).

Man kan inte berätta utan att gestalta. Det gäller både bild och text. En gestaltning kan både vara medveten och omedveten och i många fall göras på ren rutin (Karlsson & Strömbäck, 2017). Desto mer en verklighet gestaltas på ett visst sätt desto mer etablerad och självklar blir just den versionen. Genom att fota elitpersoner ur ett grodperspektiv förstärks intrycket av makten de besitter. Bilderna visar att makten inte ligger hos arbetarna, utan hos gruppen elitpersoner. Av dem i gruppen arbetare som blev fotograferade ur ett grodperspektiv var alla utom en facklig representant. Fackliga representanter har med sin titel större insyn och inflytande i vad som händer med Saab, eller med andra ord, mer makt än "vanliga arbetare". Dock inte lika mycket makt som gruppen elitpersoner.

En nyhet eller en nyhetsbild är som konstaterat inte en spegelbild av verkligheten. Detta är dock inte alltid så tydligt när man är läsare. Alla människor påverkas mer eller mindre av medier. De tidningar den här undersökningen hämtat sitt material från har alla en geografisk närhet till Saab. Vi kan anta att många av läsarna är berörda eller i alla fall intresserade av Saabs framtid. I tidigare forskning om gestaltning har man kommit fram till att människor påverkas mer av medier ju mer de är beroende av den (Strömbäck, 2014). Med en så stor industri som Saab var för Trollhättan blir nyheter rörande fabriken extra viktig för allmänheten. Invånarna är alltså beroende av nyhetsrapporteringen tidningarna har om turerna runt Saab. Hur krisen kan lösas på bästa sätt och vem som har makten att påverka.

Ett annat intressant resultat i undersökningen är den om vilken plats de olika grupperna blir fotograferade. Även det kan kopplas till makt. Det som är anmärkningsvärt med undersökningens resultat är att arbetare på vissa foton befinner sig i hemmet medan inte en enda elitperson gör det. Jacobsson (2016) menade att det skett en förändring i hur arbetare gestaltas i kristider sedan 1970-talet. Under teko-krisen var arbetarna sällan gestaltade i hemmet utan på sina arbetsplatser. Under Saabkrisen blev det dock vanligare att arbetare befann sig i hemmet i artiklarna. För att koppla till Edströms undersökning är precis som bildvinklar detta ett sätt att förstärka och förminska makt. Genom att fotografera en person på arbetsplatsen förstärks upplevelsen av personens maktposition (Edström, 2002).

När Saabs VD blir fotograferad hållandes ett tal framför en stor lysande Saab-skytt gestaltas han i den rollen journalisten gett honom lika mycket som arbetaren blir när han sitter i sin vardagsrumssoffa med sina döttrar. Om Saab går i konkurs påverkar det arbetares privatliv mer

än berörda politiker eller VD. Arbetare har mer att förlora och är därför mer utsatta. Att fotografera dem i hemmet omringade av familjen kan illustrera det. ”Vanligt folk”, eller arbetare i detta fall, får oftast bara vara med när de är personligt drabbade av en händelse, vilket vi diskuterade tidigare i kapitlet under elitcentrering. Därför kan det kännas naturligt för journalisten att gestalta dem som just utsatta. Att journalisten vill att bilden ska få ett speciellt uttryck kan förklara både varför arbetare blir fotograferade hemma och elitpersoner på jobbet. Utifrån tidigare forskning och teorier kan vi konstatera att elitpersoners makt ofta förstärks och förstoras med val av perspektiv och plats för fotografiet. Det är vanligare att göra det motsatt och försvaga och förminska makt med bilder på arbetare än det är på elitpersoner.

Precis som det rutinmässiga redaktionella arbetet kan påverka redaktioners val att fotografera elitpersoner ur godperspektiv, kan det även påverka platsen journalister väljer att fotografera olika individer. Det rutinmässiga arbetet kring hur en bild på en politiker eller annan elitperson ska se ut uttrycksmissigt kan vara en orsak till varför elitpersoner fotograferas i en särskild miljö medan arbetare fotograferas i en annan. Det kan handla om en allmän uppfattning som journalisten tagit till sig som sedan sätter sedan ramen för hur någonting ska se ut och hur olika personer gestaltas.

Det finns många sätt man kan vara passiv och aktiv på. Den här undersökningen har mätt utifrån om personerna arbetar eller inte och deras känslouttryck på bilden. Det är stor skillnad mellan andelen arbetande arbetare och arbetande elitpersoner. Det är till och med här vi ser den största skillnaden i hur de två grupperna porträtteras. En arbetande person ses som aktiv. En aktiv person är inte ett offer, hen agerar och söker förändringar. Många fotografier är idag planerade och iscensatta (Kjeldsen & Nygren, 2013). Att skillnaden mellan arbetare och elitpersoner i aktivitet är så stor kanske inte är ett medvetet val men det betyder inte att det är en slump. Även här kan det rutinmässiga arbetet ligga bakom skillnaderna eller att det är maktens version av verkligheten som sprids genom tidningarna (Strömbäck, 2014).

Även olika känslor visar på passivitet eller aktivitet. Ledsamhet är en av de känslor arbetare uttrycker mest. Att vara ledsen visar på passivitet. Arbetare är oftare ledsna på bild än elitpersoner. När fokus överlag ligger på känslorna är det svårt att visa aktivitet. Känslor handlar istället om att finna sig i situationen och ta sig igenom den så gott man kan på individnivå. Man skulle kunna tro att journalistikens uppmärksamhet till individers känslor skulle fungera bekräftande och uppmuntra till agerande, men istället menar Jacobsson att ett känslofokus hämmar förändring. Känslor är en reaktion istället för aktion (Jacobsson, 2016).

Den känsla som kan ses som mest aktiv är ilska. Ilska kan riktas mot någon och uppmuntrar till aktivitet och konflikt. Att vara arg var ett sällsynt känslouttryck för både arbetare och elitpersoner. Det är dubbelt så vanligt av elitpersoner att visa upp ett bestämt känslouttryck än arbetare på bilderna. Precis som ilska kan bestämdhet riktas mot någon och uppmuntra till aktivitet och konflikt. Därför bör även bestämdhet ses som en aktiv känsla.

Avslutningsvis kan man sammanfatta att anledningen till varför det finns skillnader i hur arbetare och elitpersoner gestaltas är komplext. Det kan kopplas till teorin om medielogiken där innehållet formas efter vad som passar det specifika mediets format och organisation. Det handlar också om vad det har för yrkesmässiga normer och vilket behov av uppmärksamhet det har (Strömbäck, 2015).

7. Slutdiskussion

7.1 Slutsatser

Valet av ämne kom till genom vår medvetenhet om att arbetarklassen osynliggörs i medier. Genom detta ville vi göra en kvantitativ analys för att titta närmre på hur representationen faktiskt ser ut.

Det mest talande resultatet är det om de olika gruppernas representation. Arbetare var mycket mer sällan på bild än elitpersoner. Det vanligaste fotoperspektivet var normalperspektiv, men av bilderna tagna av elitpersoner var 18 procent tagna ur grodperspektiv. Av de i gruppen arbetare som blev fotograferade ur ett grodperspektiv var alla utom en, fackliga representanter. Av de tre kategorierna för plats denna studie har valt är arbetsplatsen vanligast både för arbetare och elitpersoner. Dock är det vanligare för arbetare att inte bli fotograferade på arbetsplatsen. Detta gäller inte elitpersoner. Ingen av elitpersonerna blev heller fotograferade i sitt hem till skillnad från arbetare. De två vanligaste känslouttrycken för arbetare på bild är "ledsen" och "neutral". För elitpersoner är det "neutral" och "glad". Det är stora skillnader mellan arbetare och elitpersoner i om dem arbetar eller inte på bild. Av arbetare är det bara nio procent som arbetar. Siffran för elitpersoner däremot är 58 procent.

Precis som vi diskuterar i metodkapitlet under validitet kan vi med säkerhet uttala oss om hur rollrepresentationen såg ut på bild i TTELA, GP och GT under december 2011. Detta tack vare att vi använt oss av ett totalurval i undersökningen. När det var dags att titta på variabler mer kopplade till framing som känslouttryck och fotoperspektiv kan vi fortfarande uttala oss om Saabkonkursen då vi har ett totalurval att luta oss tillbaka mot. Det blir dock svårare att generalisera och sätta resultaten om arbetares gestaltning i ett större perspektiv då det gäller så få bilder. För att göra det behövs fler analysenheter med arbetare, och mer tid.

Det mest intressanta den här studien kommit fram till är att resultaten liknar mycket det tidigare forskning på ämnet också har kommit fram till. Att elitpersoner får större utrymme i medier än vad arbetare får och också gestaltningen av de båda grupperna. Egentligen bidrar inte vår studie med några nya slutsatser inom forskningsområdet men den belyser ändå företeelser som är anmärkningsvärda. Att arbetare blir fotograferade i hemmet när elitpersoner aldrig blir det, att arbetare i större utsträckning framställs som ledsna än vad sju elitpersoner gör och att arbetare väldigt sällan utför sitt arbete på bild. Detta är några exempel på vad undersökningen resulterat i som är värda att uppmärksamma och reflektera över.

7.2 Förslag till vidare forskning

Fortsatt forskning kring ämnet behövs, eftersom att den forskning som finns inte ger en helt klar bild av hur arbetarklassen framställs i medier. Vår studie visar enbart hur arbetare gestaltas under Saabkonkursen, som är den största industrikrisen inom svensk historia. Samtidigt finns det andra kriser som går att studera där man kan få en bild av hur arbetare framställs, och detta är även någonting som kan se olika ut beroende på kristid och årtal, eller val av medier. Eftersom att vi enbart undersökte tre tidningar, 191 analysenheter och 228 kodade roller, är detta inget stort material. Därför kan en komplettering av forskningen behövas. Vår studie har

nödvändigtvis inte tillräckligt material för att kunna representera hur arbetare gestaltas ur alla kristider, eller kring bildrepresentation i stort. Därför är en generalisering svår att göra här.

En generalisering skulle vara möjlig att göra med just mer material, men även om man istället jämfört två olika kriser och hur arbetare gestaltas under dessa. Viss forskning kring detta har gjorts tidigare, men även denna skulle kunna kompletteras.

För att ytterligare komplettera forskningen inom den bildliga gestaltningen av arbetare föreslår vi en studie som jämför framställningen av arbetare i kristider över tid på bild. Det hade varit intressant att se om det skiljer sig inte bara i text som tidigare forskning undersökt.

Ett annat förslag är att undersöka hur stor inverkan journalisters bakgrund har när de gestaltar grupper de själva inte tillhör. Och då framförallt klass som den här studien undersökt. Fortsatta studier av kvantitativ art hade också varit intressant. Ännu ett förslag på fortsatt forskning är även att undersöka arbetares gestaltning under en annan tidsera. Dessa typer av vidare forskning hade kunnat komplettera vår studie och bredda den ytterligare.

Referenser

- Djerf-Pierre, M. (2012). Journalisternas sociala bakgrund. Asp, K. (Red). *Svenska journalister 1989–2011*. (s.15–19) Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs Universitet.
- Djerf Pierre, M., Ekström M., Håkansson N., & Johansson B. (2014). *The mediatization of political accountability*. London: Routledge
- Edström, M (2002). *Mediebilden av kvinnliga chefer i svenskt näringsliv*. Stockholm: SNS förlag
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Wolters Kluwer
- Forsell, R. (2014). *Mediebilden av Saabs kris och konkurs*. Gävle: Högskolan i Gävle.
- Ghersetti, M. (2012). Journalistikens nyhetsvärdering. Nord, L. & Strömbäck, J. (Red.) *Medierna och demokratin*.(s.213-214) Lund: Studentlitteratur
- Holtzman, L. (2000). *Media Messages : What Film, Television, and Popular Music Teach Us About Race, Class, Gender, and Sexual Orientation*. London: Routledge
- Irebäck, T. (2016). *Arbetarklassens framställning* (Kandidatuppsats) Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation – JMG, Göteborgs universitet. Hämtad 2018-04-09 från <https://expo.jmg.gu.se/wp-content/uploads/KV16-13.pdf>
- Jacobsson, D. (2016). *Bruised by the Invisible Hand* (Doctors Dissertation). Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs Universitet. Hämtad 2018-04-10 från http://nordicom.statsbiblioteket.dk/ncom/files/33221733/gupea_2077_44598_3.pdf
- Jakobsson, P., & Stiernstedt, F. (2018). *Klass i Sverige: Arbetarklassens symboliska utplåning i medelklassens medier, Rapport 3* (Katalys, 2018:42) ???????
- Jones, O. (2011). *Chavs: the Demonization of the Working Class*. London: Verso
- Kjeldsen, J.E., & Nygren, G (2013). *Planerad och iscensatt fotojournalistik*, Köpenhamn: Journalistica nr. 1.
- Nilsson, M. (2015). Bildjournalistikens innehåll. Karlsson, M. & Strömbäck, J. (Red.), *Handbok i journalistikforskning* (s.283 - 297). Lund: Studentlitteratur
- Olin Wright, E. (1989). *The Debate on Classes*. London: Verso
- Olsson, Å. (1984). *Maktens krönikörer: om underklass och överklass i svenska nyhetsmedier*. Stockholm: Författarförlaget

- Rundkvist, F. (2011, 28 oktober.) Saabkrisen på 30 sekunder. *Aftonbladet*. Hämtad 2018-05-22 från <https://www.aftonbladet.se/nyheter/article13851845.ab>
- Shoemaker, P. (2017) *The Gatekeeping of Political Messages*. I K. Kensi & K. Hall Jamieson (Ed.), *The Oxford Handbook of Political Communication*. Oxford: Oxford University Press
- Shoemaker, P. J., & Reese, S. D. (1996). *Mediating the message*. New York: Longman Publishers USA
- Skeggs, B. & Persson, A. (2000). *Att bli respektabel: Konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos
- Strömbäck, J. (2014). *Makt, medier och samhälle*. Lund: Studentlitteratur
- Strömbäck, J. (2015). Journalistikens nyhetsurval och nyhetsvärderingar. Karlsson, M. & Strömbäck, J. (Red.), *Handbok i journalistikforskning* (s.151-168). Lund: Studentlitteratur
- TT. (2009, 18 december). Saabs historia i korthet. *SVT Nyheter*. Hämtad 2018-05-22 från <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/saabs-historia-i-korthet>
- Wadbring, I. & Nilsson, M. (2016). *En bild säger mer än tusen ord*. Sundsvall: Demicom, Mittuniversitetet
- Wadbring, I. & Weibull, L. (2014). *Massmedier – Nya vilkor för press, radio och tv i det digitala landskapet*. Stockholm: Ekerlids förlag

Bilagor

Kodschema

	Variabelnamn	Variabelvärden	Beskrivning
V1	ID	1-	
V2	Datum		MM/DD/ÅÅÅÅ
V3	Tidning	1 = TTELA 2 = GT 3 = GP	Vilken tidning bilden ingår i.
V4	Artikeltyp	1 = Notis 2 = Nyhetsartikel 3 = Reportage 4 = Personporträtt 5 = Krönika/ledare 6 = Annan 7 = Förstasidan	Vilken typ av artikel tillhör bilden.
V6	Perspektiv	1 = Fågelperspektiv 2 = Grodperspektiv 3 = Normalperspektiv	Ur vilket perspektiv bilden är tagen.
V7	Plats	1 = Hemmet 2 = Arbetsplats 3 = Offentlig plats 4 = Annat	Var bilden är tagen. Är det otydligt var bilden är tagen. T.ex. vid närbild utan bakgrund kodas platsen som okodbar.

V8	Roll1	1 = Arbetare individ 2 = Arbetare grupp 3 = Ägare 4 = Chef 5 = VD 6 = Tjänsteman 7 = Rekonstruktör/konkursförvaltare 8 = Facklig representant 9 = Politiker 10 = Vanligt folk 11 = Myndighetsperson 12 = Annat	Vilken roll personer på bilden har. Är personen både t.ex. "arbetare"/"chef" och "facklig representant" kodas hen som facklig representant. "Arbetare grupp" innebär att arbetare presenteras som grupp och inte som enskilda individer.
V9	KönR1	1 = Kvinna 2 = Man 3 = Båda	Vid rollen "Arbetare grupp" där det både ingår män och kvinnor kodas gruppen som båda.
V10	ArbeteR1	1 = Arbetar 2 = Arbetar inte	Arbetar personen som kodas på bilden. Det ska framgå tydligt att personen arbetar för att kodas som "Arbetar".
V11	DemonstreraR1	1 = Demonstrerar 2 = Demonstrerar inte	Demonstrerar personen som kodas på bilden. Det ska framgå tydligt att personen demonstrerar för att kodas som "Demonstrerar"
V12	GruppEnsamR1	1 = Ensam 2 = Med familj 3 = Med kollegor 4 = Annat	Är personen som kodas på bilden ensam eller med andra personer.
V13	KlädselR1	1 = Formell klädsel 2 = Informell klädsel	Bär personen på bilden formella eller informella kläder. Formell klädsel innebär både t.ex. kostym och officiella arbetskläder som är tydligt kopplade till yrket. I de fall då personen använder civila kläder även i arbetet räknas det ändå som informell klädsel.

			Vid "Arbetare grupp" kodalas den mest förekommande klädseln.
V14	KänslouttryckR1	1 = Glad 2 = Ledsen 3 = Arg 4 = Neutral 5 = Orolig 6 = Bestämd 7 = Annat	Vilket känslouttryck uttrycker personen med ansikte och gester. Vid "Arbetare grupp" där personerna har olika känslouttryck kodalas variabeln som okodbar.
V15	Roll2	1 = Arbetare individ 2 = Arbetare grupp 3 = Ägare 4 = Chef 5 = VD 6 = Tjänsteman 7 = Rekonstruktör/Konkursförvaltare 8 = Facklig representant 9 = Politiker 10 = Vanligt folk 11 = Myndighetsperson 12 = Annat	Vilken roll personer på bilden har. Är personen både t.ex. "arbetare"/"chef" och "facklig representant" kodalas hen som facklig representant. "Arbetare grupp" innebär att arbetare presenteras som grupp och inte som enskilda individer.
V16	KönR2	1 = Kvinna 2 = Man 3 = Båda	Vid rollen "Arbetare grupp" där det både ingår män och kvinnor kodalas gruppen som båda.
V17	ArbeteR2	1 = Arbetar 2 = Arbetar inte	Arbetar personen som kodalas på bilden. Det ska framgå tydligt att personen arbetar för att kodalas som "Arbetar".
V18	DemonstreraR2	1 = Demonstrerar 2 = Demonstrerar inte	Demonstrerar personen som kodalas på bilden. Det ska framgå tydligt att personen demonstrerar för att kodalas som "Demonstrerar"
V19	GruppEnsamR2	1 = Ensam 2 = Med familj 3 = Med kollegor 4 = Annat	Är personen som kodalas på bilden ensam eller med andra personer.
V20	KlädselR2	1 = Formell klädsel 2 = Informell klädsel	Bär personen på bilden formella eller informella kläder.

			Formell klädsel innebär både t.ex. kostym och officiella arbetskläder som är tydligt kopplade till yrket. I de fall då personen använder civila kläder även i arbetet räknas det ändå som informell klädsel. Vid "Arbetare grupp" kodas den mest förekommande klädseln.
V21	KänslouttryckR2	1 = Glad 2 = Ledsen 3 = Arg 4 = Neutral 5 = Orolig 6 = Bestämd 7 = Annat	Vilket känslouttryck uttrycker personen med ansikte och gester. Vid "Arbetare grupp" där personerna har olika känslouttryck kodas variabeln som okodbar
V22	Roll3	1 = Arbetare individ 2 = Arbetare grupp 3 = Ägare 4 = Chef 5 = VD 6 = Tjänsteman 7 = Rekonstruktör/Konkursförvaltare 8 = Facklig representant 9 = Politiker 10 = Vanligt folk 11 = Myndighetsperson 12 = Annat	Vilken roll personer på bilden har. Är personen både t.ex. "arbetare"/"chef" och "facklig representant" kodas hen som facklig representant. "Arbetare grupp" innebär att arbetare presenteras som grupp och inte som enskilda individer.
V23	KönR3	1 = Kvinna 2 = Man 3 = Båda	Vid rollen "Arbetare grupp" där det både ingår män och kvinnor kodas gruppen som båda.
V24	ArbeteR3	1 = Arbetar 2 = Arbetar inte	Arbetar personen som kodas på bilden. Det ska framgå tydligt att personen arbetar för att kodas som "Arbetar".
V25	DemonstreraR3	1 = Demonstrerar 2 = Demonstrerar inte	Demonstrerar personen som kodas på bilden. Det ska framgå tydligt att personen

			demonstrerar för att kodas som "Demonstrerar"
V26	GruppEnsamR3	1 = Ensam 2 = Med familj 3 = Med kollegor 4 = Annat	Är personen som kodas på bilden ensam eller med andra personer.
V27	KlädselR3	1 = Formell klädsel 2 = Informell klädsel	Bär personen på bilden formella eller informella kläder. Formell klädsel innebär både t.ex. kostym och officiella arbetskläder som är tydligt kopplade till yrket. I de fall då personen använder civila kläder även i arbetet räknas det ändå som informell klädsel. Vid "Arbetare grupp" kodas den mest förekommande klädseln.
V28	KänslouttryckR3	1 = Glad 2 = Ledsen 3 = Arg 4 = Neutral 5 = Orolig 6 = Bestämd 7 = Annat	Vilket känslouttryck uttrycker personen med ansikte och gester. Vid "Arbetare grupp" där personerna har olika känslouttryck kodas variabeln som okodbar
V29	Roll4	1 = Arbetare individ 2 = Arbetare grupp 3 = Ägare 4 = Chef 5 = VD 6 = Tjänsteman 7 = Rekonstruktör/Konkursförvaltare 8 = Facklig representant 9 = Politiker 10 = Vanligt folk 11 = Myndighetsperson 12 = Annat	Vilken roll personer på bilden har. Är personen både t.ex. "arbetare"/"chef" och "facklig representant" kodas hen som facklig representant. "Arbetare grupp" innebär att arbetare presenteras som grupp och inte som enskilda individer.

V30	KönR4	1 = Kvinna 2 = Man 3 = Båda	Vid rollen "Arbetare grupp" där det både ingår män och kvinnor kodas gruppen som båda.
V31	ArbeteR4	1 = Arbetar 2 = Arbetar inte	Arbetar personen som kodas på bilden. Det ska framgå tydligt att personen arbetar för att kodas som "Arbetar".
V32	DemonstreraR4	1 = Demonstrerar 2 = Demonstrerar inte	Demonstrerar personen som kodas på bilden. Det ska framgå tydligt att personen demonstrerar för att kodas som "Demonstrerar"
V33	GruppEnsamR4	1 = Ensam 2 = Med familj 3 = Med kollegor 4 = Annat	Är personen som kodas på bilden ensam eller med andra personer.
V34	KlädselR4	1 = Formell klädsel 2 = Informell klädsel	Bär personen på bilden formella eller informella kläder. Formell klädsel innebär både t.ex. kostym och officiella arbetskläder som är tydligt kopplade till yrket. I de fall då personen använder civila kläder även i arbetet räknas det ändå som informell klädsel. Vid "Arbetare grupp" kodas den mest förekommande klädseln.
V35	KänslouttryckR4	1 = Glad 2 = Ledsen 3 = Arg 4 = Neutral 5 = Orolig 6 = Bestämd 7 = Annat	Vilket känslouttryck uttrycker personen med ansikte och gester. Vid "Arbetare grupp" där personerna har olika känslouttryck kodas variabeln som okodbar

V36	Roll5	1 = Arbetare individ 2 = Arbetare grupp 3 = Ägare 4 = Chef 5 = VD 6 = Tjänsteman 7 = Rekonstruktör/Konkursförvaltare 8 = Facklig representant 9 = Politiker 10 = Vanligt folk 11 = Myndighetsperson 12 = Annat	Vilken roll personer på bilden har. Är personen både t.ex. "arbetare"/"chef" och "facklig representant" kodas hen som facklig representant. "Arbetare grupp" innebär att arbetare presenteras som grupp och inte som enskilda individer.
V37	KönR5	1 = Kvinna 2 = Man 3 = Båda	Vid rollen "Arbetare grupp" där det både ingår män och kvinnor kodas gruppen som båda.
V38	ArbeteR5	1 = Arbetar 2 = Arbetar inte	Arbetar personen som kodas på bilden. Det ska framgå tydligt att personen arbetar för att kodas som "Arbetar".
	DemonstreraR5	1 = Demonstrerar 2 = Demonstrerar inte	Demonstrerar personen som kodas på bilden. Det ska framgå tydligt att personen demonstrerar för att kodas som "Demonstrerar"
V39	GruppEnsamR5	1 = Ensam 2 = Med familj 3 = Med kollegor 4 = Annat	Är personen som kodas på bilden ensam eller med andra personer.
V40	KlädselR5	1 = Formell klädsel 2 = Informell klädsel	Bär personen på bilden formella eller informella kläder. Formell klädsel innebär både t.ex. kostym och officiella arbetskläder som är tydligt kopplade till yrket. I de fall då personen använder civila kläder även i arbetet räknas det ändå som informell klädsel.

			Vid "Arbetare grupp" kodalas den mest förekommande klädseln.
V41	KänslouttryckR5	1 = Glad 2 = Ledsen 3 = Arg 4 = Neutral 5 = Orolig 6 = Bestämd 7 = Annat	Vilket känslouttryck uttrycker personen med ansikte och gester. Vid "Arbetare grupp" där personerna har olika känslouttryck kodalas variabeln som okodbar